

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЧЕРНІВЕЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ЮРІЯ ФЕДЬКОВИЧА**

ФАКУЛЬТЕТ ПЕДАГОГІКИ, ПСИХОЛОГІЇ ТА СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ

КАФЕДРА ПЕДАГОГІКИ ТА МЕТОДИКИ ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ

**ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ
УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ ДО
ВИКОРИСТАННЯ ПЕДАГОГІЧНИХ ТЕХНОЛОГІЙ**

**Кваліфікаційна робота
Рівень вищої освіти –другий (магістерський)**

Виконала:
студентка 6 курсу, 613 групи
спеціальності «Початкова освіта»
ЯКОВЕНКО НАТАЛЯ ГЕОРГІЇВНА

Керівник: канд. пед. наук,
доц. Костащук О.І.

*До захисту допущено
на засіданні кафедри
протокол №4/1 від 16 листопада 2021 р*

зав. кафедрою _____ проф. Романюк С.З.

ЧЕРНІВЦІ – 2021

ЗМІСТ

ВСТУП	4
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ ДО ВИКОРИСТАННЯ ПЕДАГОГІЧНИХ ТЕХНОЛОГІЙ.....	8
1.1. Використання педагогічних технологій у професійній діяльності вчителя початкової школи як базове поняття дослідження.....	8
1.2 Формування готовності майбутніх учителів початкової школи до використання педагогічних технологій.....	18
1.3 Структура готовності майбутніх учителів до використання педагогічних технологій у початковій школі.....	32
Висновки до розділу 1.....	42
РОЗДІЛ 2. ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ ДО ВИКОРИСТАННЯ ПЕДАГОГІЧНИХ ТЕХНОЛОГІЙ	45
2.1. Критерії, показники та рівні готовності майбутніх учителів до використання педагогічних технологій	45
2.2. Емпіричне дослідження стану готовності майбутніх учителів до використання педагогічних технологій у початковій школі.....	53
2.3 Форми, методи, прийоми активізації процесу підготовки майбутніх учителів до використання педагогічних технологій ...	66
Висновки до розділу 2.....	77
ВИСНОВКИ	81
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	84
ДОДАТКИ	94

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. Підготовка нової генерації вчителів початкових класів, здатних відходити від традиційних форм і методів роботи з учнями і водночас сприймати й екстраполювати новий педагогічний досвід, нові технології, форми і методи роботи у свою професійну діяльність, спрямована на усвідомлення необхідності створення позитивного навчального середовища шляхом активізації інтелектуальних і почуттєвоемоційних ресурсів кожного учня. Саме тому виникає необхідність застосування у професійній освіті відповідних педагогічних технологій. Це, в свою чергу, актуалізує необхідність включення у предметно-методичну підготовку майбутніх учителів початкових класів відповідного змісту, вимагає переосмислення й пошуку нових організаційних форм і методів навчання, які покращили б його якість та ефективність, розширили та поглибили зміст професійної підготовки.

Зазначене обумовлене новітніми тенденціями розвитку соціальних, міждержавних, культурних зв'язків у галузі професійнопедагогічної підготовки фахівців та є предметом особливої уваги держави, що відображено в основних документах, які визначають пріоритети освітньої політики України: закони України «Про освіту», «Про вищу освіту», «Про національну програму інформатизації», державні програми «Інформаційні та комунікаційні технології в освіті і науці» на 2006-2010 роки, Концепція реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» на період до 2029 року, Концепція впровадження медіа освіти в Україні (2010 р.), Стратегія розвитку інформаційного суспільства в Україні (2013 р.) тощо.

Отже, результатом професійної підготовки майбутніх учителів постає готовність до використання педагогічних технологій у професійній діяльності, що визначається актуальною проблемою педагогічної науки і практики.

Стан наукового дослідження теми. Теоретичні аспекти проблеми професійної підготовки та методологічні засади становлення майбутнього вчителя на етапі навчання у закладі вищої освіти віднаходимо у працях відомих вітчизняних педагогів: С. Гончаренко, В. Кремень, Н. Ничкало (філософські передумови професійної підготовки майбутнього фахівця); О. Антонова, І. Бех, О. Дубасенюк, О. Коваленко, Н. Кузьміна, О. Пехота, І. Підласий, С. Сисоєва (педагогічні засади професійного становлення вчителя); О. Бондаренко, В. Заболотний, В. Імбер, О. Коношевський, О. Фуштей (розглядають перспективи та проблеми застосування мультимедійних засобів навчання у закладах вищої освіти) тощо. У працях дослідників І. Зязюна, В. Бондаря, Н. Мойсеюк та ін. знайшли своє відображення проблеми формування та розвитку творчої особистості вчителя в інформаційному суспільстві. Особливості застосування педагогічних технологій в освітній діяльності стали предметом наукового розгляду В. Беспалька, Л. Буркової, Г. Селевка, О. Пехоти, О. Пометун, Т. Ремех, О. Саган, О. Стребної та інших вітчизняних і зарубіжних учених.

Таким чином, актуальність проблеми, а також її недостатня теоретична і практична розробленість зумовили вибір теми магістерського дослідження **«Формування готовності майбутніх учителів початкової школи до використання педагогічних технологій».**

Об'єкт дослідження – професійна підготовка майбутніх учителів початкової школи.

Предмет дослідження – особливості формування готовності майбутніх учителів до використання педагогічних технологій у початковій школі.

Мета дослідження – теоретично обґрунтувати особливості формування готовності майбутніх учителів початкової школи до використання педагогічних технологій.

Відповідно до мети визначено такі **завдання дослідження**:

1. Вивчити стан розробленості проблеми формування готовності майбутніх учителів початкової школи до використання педагогічних технологій та проаналізувати понятійно-категоріальний апарат дослідження.

2. Розкрити критерії, показники та рівні готовності майбутніх учителів до використання педагогічних технологій у початковій школі.

3. Виявити рівень готовності майбутніх вчителів початкової школи до використання педагогічних технологій.

4. Обґрунтувати форми, методи, прийоми активізації процесу підготовки майбутніх учителів до використання педагогічних технологій

Для реалізації окреслених завдань та досягнення мети використано комплекс взаємодоповнюючих методів дослідження:

- *теоретичні* – аналіз психологічної, педагогічної, методичної літератури, вивчення програмних документів і методичних матеріалів закладів вищої освіти проблеми використання педагогічних технологій в освітньому процесі; методи порівняльного та системного аналізу для зіставлення різних поглядів на досліджувану проблему, розгляду теоретичних питань з метою визначення понятійно-категоріального апарату дослідження;

- *емпіричні*: прогностичні методи (узагальнення незалежних характеристик), діагностичні методи (анкетування, тестування, бесіди, опитування) для виявлення рівня готовності майбутніх учителів початкових класів до використання педагогічних технологій, експериментальні (проведення педагогічного експерименту) для визначення рівня готовності майбутніх учителів до використання педагогічних технологій у початковій школі.

Теоретичне значення дослідження полягає в розкритті особливостей формування готовності майбутніх учителів до використання педагогічних технологій у початковій школі.

Практичне значення дослідження полягає у розробці моделі формування готовності майбутніх учителів до використання педагогічних технологій у початковій школі (представлено форми, методи та прийоми активізації процесу підготовки майбутніх учителів до використання педагогічних технологій).

Матеріали дослідження можуть бути використані у підготовці студентів спеціальності «Початкова освіта», з метою вдосконалення навчально-методичного забезпечення дисципліни «Педагогічні технології у початковій школі», у роботі вчителів початкової школи.

Апробація результатів дослідження здійснювалася на щорічній студентській науково-практичній конференції (Чернівці, 2021 р.).

Структура роботи. Робота складається зі вступу, двох розділів, висновків до розділів, висновків, списку використаних джерел (91) та додатків.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ВИКОРИСТАННЯ ПЕДАГОГІЧНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ

1.1 Використання педагогічних технологій у професійній діяльності вчителя початкової школи як базове поняття дослідження

В умовах сьогодення рушійною силою у сфері освіти стає використання інноваційних педагогічних технологій навчання та виховання, які задовільняють дидактичні вимоги до забезпечення освітнього процесу. Багато дослідників (І.Роберт, П. Підкасистий, Б. Гершунський, О. Тихомиров, С. Пайперт та ін.), аналізуючи питання ефективності та оптимізації освітнього процесу, особливу увагу приділяють саме використанню педагогічних технологій, які дозволяють налагодити активну взаємодію усіх учасників освітнього процесу на засадах особистісно зорієнтованого підходу. Сучасні уроки важко уявити без тих чи інших освітніх технологій, що дозволяють використовувати текст, звук, відео та презентації в інтерактивному режимі. Саме тому, вчителю нової генерації недостатньо бути професійно компетентним (мати глибокі знання, володіти практичними навичками та вміннями), а й бути обізнаним з сучасними педагогічними технологіями, які можна застосовувати в освітньому процесі.

На основі аналізу науково-педагогічних джерел з проблеми дослідження, ми дійшли висновку, що Нова українська школа сьогодні потребує вчителя нової генерації, який вправно володіє новими здатностями, серед яких вагоме місце належить готовності педагога до використання педагогічних технологій у власній професійній діяльності [51].

В умовах постійних освітніх змін, трансформаційних процесів в освітній галузі, все більше уваги приділяється формуванню високопрофесійного фахівця – конкурентоспроможного педагога. Наразі відбувається активний пошук найефективніших шляхів, методів, засобів та прийомів, які б сприяли цьому процесу. Пошуку оптимального змісту, форм і методів підготовки педагогічних

кадрів, готових до ефективної професійної діяльності присвячені праці таких дослідників, як: І. Богданової, О. Діденко, В. Єремеева та інших. Науковці звертають увагу на готовність та самореалізацію майбутніх педагогів.

Нам імпонують твердження О. Пометун, Л. Середяк, І. Сущенко, О.Янушевич, які переконують, що «в умовах соціально-економічних зрушень, якісних суспільних перетворень останнього часу в нашій країні школа не може залишатися недоторканою стабільною системою. На її розвиток впливають демографічні та етнічні чинники, оновлення філософії й парадигми освіти, освітніх технологій, інтеграція України в європейський освітній простір, розробка нових концепцій змісту і структури навчання, концепцій підготовки спеціалістів для оновленої початкової школи. Це потребує розробки нових державних стандартів вищої педагогічної школи відповідного змістового наповнення для усіх рівнів підготовки фахівця. Тому майбутньому педагогічному фахівцю потрібно вміти не тільки знаходити інформацію та користуватися нею, а й використовувати у своїй професійній діяльності» [72,с.65].

З цього випливає те, що перед закладами вищої освіти сьогодні першочерговим завданням стоїть – підготовка фахівця, який здатний до застосування інноваційних педагогічних технологій у власній професійній діяльності.

Дослідники (Т. Вороніна, Є. Масуда, А. Тоффлер) одностайні у тому, що використання педагогічних технологій відкриває доступ до технологічності освітнього процесу, доступ до інформації, забезпечує високий рівень подачі навчального матеріалу вчителем та сприйняття його учнями. Технологізація сучасної освіти тісно пов'язана із використанням на уроках інноваційних педагогічних технологій [18].

Отож поняття «технологія» широко використовується у різноманітних видах науково-виробничої діяльності, що передбачає знання про здійснення виробничих процесів, які гарантують отримання певного результату.

«Технологія» як поняття складається з двох частин. Це:

- 1) «техно» що означає уміння, майстерність (мистецтво), та професійне заняття (ремесло);
- 2) «логія» означає опис, наука [23,с.134].

Відповідно термін «технологія» можемо трактувати як опис професійної діяльності так і як, власне оптимально організована діяльність.

Термін «технологія навчання» вперше ввів до педагогічних наук відомий американський філософ, письменник Л.Хаббард у 1950 р. Він наголошував на тому, що в основі будь-якого навчання є діяльність, яка долає труднощі. З цією метою науковець спроектував точну технологію, яка дозволяє подолати ці труднощі й зробити процес навчання доступним та зрозумілим для всіх.

Поняття педагогічної технології також міцно увійшло у педагогічний лексикон. Отож розглянемо існуючі дефініції терміну «педагогічні технології» за різними авторами.

На думку дослідника С.Гончаренко, педагогічна технологія – це «система процедур, яка оновлює професійну діяльність вчителя і гарантує кінцевий запланований результат»[17]. Педагогічна технологія, за визначенням О.Пометун, - це «сукупність способів (методів, прийомів, операцій) педагогічної взаємодії, послідовна реалізація яких створює умови для розвитку учасників педагогічного процесу і передбачає його певний результат» [72,с.66].В.Беспалько дане поняття визначає як проект певної педагогічної системи, яку можна реалізувати практично [13,с.46].

Цінним у межах нашого дослідження є визначення, яке пропонує дослідник М.Кларін: «педагогічна технологія – це сукупність функціонування

всіх особистісних, інструментальних і методичних засобів, що використовуються для досягнення мети [13,с.78].

Відомий український педагог І.Зязюн стверджує, що педагогічна технологія є сферою знань, що об'єднує у собі певні методи, засоби і способи їх використання з метою досягнення освітніх цілей [30,с.74]. Як модель організації і здійснення освітнього процесу з безумовним забезпеченням комфортних умов для викладача і студента, як модель спільної діяльності по проектуванню, розглядає педагогічну технологію В.Монахов [42,с.23].

Нам імпонує думка О.Пехоти, який ключову дефініцію нашого дослідження трактує як спільну галузь педагогічного знання, що складається з двох груп питань. Перша група – це застосування технічних засобів в освітньому процесі, друга – організація освітнього процесу [70,с.125].

Дослідник В.Сластьонін доводить, що «педагогічна технологія – це впорядкована сукупність дій, операцій і процедур, інструментально забезпечуючих досягнення прогнозованого результату» [74].

Всесвітньо відома організація ЮНЕСКО також розглядає питання технологізації освітнього процесу, зокрема, використання інноваційних педагогічних технологій як засобу оптимізації освіти. Та висуває власне трактування даної проблеми: «педагогічна технологія – це «системний метод створення, застосування й визначення всього процесу викладання й засвоєння знань з урахуванням технічних і людських ресурсів та їх взаємодії, що ставить своїм завданням оптимізацію форм освіти» [82,с.6].

Отже, як бачимо, педагогічна технологія виступає способом створення оптимальної освітньої системи соціалізації, особистісного та професійного розвитку особистості, яка, за умови професійних злагоджених дій педагога та інших учасників освітнього процесу, зможе досягнути прогнозованої мети. Це певна педагогічна діяльність, яка забезпечує більш високий рівень ефективності, успішності цього процесу і гарантує успішний кінцевий

результат. Педагогічна технологія – це об'єктивований, концептуальний, систематичний опис дій вчителя та учнів, який покликаний забезпечити досягнення освітніх цілей. Це певне змістовне узагальнення, що охоплює зміст існуючих визначень; це система способів і засобів навчання; це певний спосіб організації освітнього процесу тощо [65].

Аналіз праць науковців показує певне розходження у поглядах на окреслену проблему, що пояснюється її складністю, недостатністю вивчення. Але, в одному науковці одностайні, це те, що використання педагогічних технологій забезпечить досягнення поставлених освітніх цілей.

Виникнення та необхідність застосування в освітньому процесі нових педагогічних технологій зумовлена новими потребами суспільства, новими відкриттями та постійним розвитком. Таким чином, очевидним є той факт, що під час становлення нової педагогічної технології є певні етапи:

- 1) етап актуалізації суспільної потреби (теоретичні знання у науковій думці);
- 2) розробка педагогічної технології (активне впровадження нової педагогічної технології в освітню практику).

Термін «педагогічна технологія» продовжує активно розвиватися, і в міру становлення та впровадження нових педагогічних технологій він набуває нових властивостей. Таким чином, виходячи із проаналізованих тверджень *педагогічну технологію інтерпритуємо як систему науково обгрунтованих дій освітнього процесу, здійснення яких дозволить досягнути поставлених освітніх цілей.*

З метою більш глибокого розуміння ключового поняття нашого дослідження вважаємо за доцільне розкрити його структуру. Отож до структури педагогічної технології входять наступні компоненти:

- 1) концептуальна частина, яка відповідає за опис певних ідей, принципів, що сприяють кращому її розумінню);
- 2) змістовна частина – це обсяг, мета та характер змісту освіти;

- 3) процесуальна частина (технологічний процес), забезпечує організацію освітнього процесу, визначає способи пізнавальної діяльності учасників освітнього процесу, методи і форми взаємодії в учнівському колективі, діагностику освітнього процесу;
- 4) програмно-методичне забезпечення – це робочі програми, навчальні плани, навчально-методичні посібники, засоби навчання та діагностики;
- 5) професійна частина – є відображенням відтворення спроектованої педагогічної технології та залежності успішності функціонування від рівня педагогічної майстерності педагога [63,с.140].

Філософське, психологічне, дидактичне та соціально-педагогічне обґрунтування досягнення освітніх цілей відбувається завдяки тому, що будь-яка педагогічна технологія опирається на певну наукову концепцію. Так, з позиції інноваційності, альтернативності, гуманізму, демократизму та сучасності розглядається концептуальна частина. У рамках педагогічної технології – *змістовна частина* – визначається з точки зору сучасних освітніх теорій, принципів системності, соціального замовлення та розвивального навчання. Процесуальна частина педагогічної технології тісно пов'язана зі змістовою частиною: у ній прослідковується доцільність певних елементів, методичних засобів, зміст освіти та контингент учнів; є можливість застосування педагогічної технології іншими вчителями. Задовільняти вимоги науковості, технологізації, достатньої повноти і реальності здійснення – покликана програмно-методична частина педагогічної технології. Професійна частина відображає професіоналізм вчителів, від якого залужить якість одержаних результатів під час реалізації тієї чи іншої педагогічної технології.

Характерною специфічною ознакою педагогічної технології є те, що її використання в освітньому процесі гарантує високий якісний показник та дозволяє досягнути позитивних результатів, поставлений цілей.

Застосування педагогічних технологій в освітньому процесі вимагає усвідомлення певних особливостей даної категорії. До яких відносимо наступні:

1. навчальний матеріал подається через навчальні задачі;
2. має бути чітка логіки, послідовні дії та операції;
3. освітня діяльність повинна бути вмотивована;
4. засоби і способи одержання інформації;
5. прояв з боку вчителя та учнів творчої активності та ініціативності під час застосування певної педагогічної технології;
6. визначення меж діяльності та творчої активності учасників освітнього процесу;
7. навчальний програмовий матеріал є різним з позиції «технологічності». Один можна перебудувати шляхом використання педагогічних технологій (способи розв'язання задач, математичні вирази), інший – може втратити частину своїх можливостей впливу на учня, його емоції, почуття (історична інформація, художня);
8. використання кожної педагогічної технології має відбуватися з опорою на психологічне обґрунтування;
9. будь-яка педагогічна технологія не може в однаковій мірі забезпечити високий рівень знань, освідченості та вихованості учнів. На результат цього процесу впливають такі чинники: емоційне налаштування класу; матеріальне забезпечення школи; педагогічна компетентність вчителя [32,с.11].

У результаті, можемо стверджувати, що педагогічна технологія – не є механічним незмінним процесом, а чіткою змістовною структурою, яка дозволяє скерувати дії педагога та учнів в освітньому процесі.

Педагогічна технологія – це принципи практичної реалізації закономірностей становлення особистості. Тож, цілком очевидно, що

педагогічна технологія опирається на певні керівні положення (принципи).
Перейдемо до більш детального їх розгляду.

- 1) *Принцип спрямування на визначені цілі та завдання.* Даний принцип дозволяє обирати дії в якості основи навчання, які легко виразити такими словами, як «назвати», «порівняти», «перерахувати», «описати», «обрати», «пояснити» та ін. У школі означення таких цілей можна представити у такому вигляді: зміст навчального предмету; безпосередні дії вчителя; внутрішні процеси у формуванні особистості учня; освітня діяльність. Педагогічна технологія тут дозволяє сформулювати цілі через результати навчання, що прослідковуються, перевіряються та визначаються у діяльності учнів.
- 2) *Принцип дидактичного вибору.* Зміст освіти, її засоби, методи повинні надавати учневі можливість вибирати предметний матеріал, його вид та форму. Під час використання традиційних звичних технологій навчання відбувається застосування методів, прийомів, які є сталими. Вчитель намагається просто донести до учнів якомога більше нової інформації, а завдання учнів – просто сприйняти її, завчити і вміти відтворити під час перевірки. Така робота не дає учням можливості здійснити вибір чи проявити ініціативність чи самостійність. Натомість, принцип дидактичного вибору, на який опирається педагогічна технологія, надає учням право вибору, свободу дій, дозволяє їм відчути себе рівноправними партнерами освітнього процесу, усвідомити рівень власної відповідальності та почуття обов'язку.
- 3) *Принцип суб'єктивності навчання.* Цей принцип впливає з розвивальної системи навчання Л.Занкова, Д.Ельконіна, В.Давидова, що передбачає врахування актору та зони найближчого розвитку особистості учня. Суб'єктність особистості – є проявом оцінки явищ, подій, фактів з опорою на власні цінності та переконання. Учень виступає суб'єктом навчання, тут

Йдеться про суб'єкт-суб'єктні стосунки учасників освітнього процесу. Основним завданням вчителя є розкрити, збагатити особистісний досвід учня, а не витіснити його суспільним загальноприйнятим досвідом. Вчитель повинен прагнути допомогти учневі зрозуміти себе, глибше пізнати свої можливості, самореалізуватися тощо.

- 4) *Принцип варіативності навчання.* Використання даного принципу передбачає нових цікавих педагогічних впливів з боку вчителя на сприйняття учнів. Вчитель має використовувати різноманітні засоби впливу на учнів, адже при одноманітних формах впливу – учням стає нецікаво, вони перестають сприймати навчальний матеріал. Використання оригінальних форм стимулює учнів до пізнавальної діяльності. Суб'єкт-суб'єктні стосунки між вчителем і учнями дозволяють вчителю природно змінювати свою позицію з урахуванням нової навчальної ситуації.
- 5) *Принцип педагогічної компетентності.* Цей принцип визначає найкраще співвідношення видів діяльності учасників освітнього процесу (навчальної, трудової, громадської, спортивної, художньої), традиційних і нетрадиційних форм навчальної роботи.
- 6) *Принцип професійних запозичень і аналогій.* Цей принцип допомагає зрозуміти зв'язок педагогічної технології з різними видами людської діяльності (риторика, психотерапія, психологія, етика та ін.).
- 7) *Принцип природовідповідності* забезпечує такий освітній процес, який дозволяє учням якомога краще засвоїти соціальний досвід та сприяє розвитку інтелектуальних здібностей.
- 8) *Принцип завершеності.* Кінцевий результат застосування педагогічної технології відповідно до визначених критеріїв та показників оцінки якості рівня підготовки учнів. Особливості цього принципу допомагають зрозуміти та оцінити результативність педагогічної технології, довести

необхідність її застосування, або ж замінити її у разі не підтвердження прогнозованих результатів [24].

Сучасна педагогічна теорія та практика сьогодні налічує досить багато варіантів класифікацій педагогічних технологій. Отож педагогічними технологіями, які є досить актуальними та широко використовуються в освітньому процесі є наступні:

- педагогічні технології особистісно-орієнтованого навчання (освітній процес зорієнтований на субекта навчання – тобто учня, який є в центрі навчання та виховання);
- педагогічна технологія критичного мислення (основним змістом даної технології є: формування в учнів власної точки зору; вчити їх приймати обгрунтовані рішення; вести дискусію з іншими учасниками освітнього процесу; вміння самостійно здобувати знання, логічно мислити та критично висловлюватися);
- технологія навчання як дослідження (мета – прищепити учням навички дослідницької роботи; сформувати творчу особистість молодшого школяра);
- технологія розвивального навчання – полягає у тому, щоб сформувати в учнів здібності до самовдосконалення, прояву творчого мислення, самостійності у навчанні та отриманні знань через зону найближчого розвитку;
- педагогічні технології проектного навчання стимулюють інтерес молодших школярів до одержання нових знань, до проектування нових ідей та проектів, використання одержаних знань у практичній діяльності. Учні разом з учителем або ж самостійно вчаться генерувати щось нове, створюють цікаві проекти з різних тем (навчальних предметів), презентують їх та захищають;

- педагогічні технології диференційованого навчання (вироблення в учнів потреби в самоосвіті, бажання вчитися, генерувати нові ідеї, шукати нестандартні власні способи вирішення навчальних ситуацій);
- ігрові технології навчання – передбачають здійснення освітнього процесу в ігровій формі, з використанням навчальних ігор. Завдяки чому в легкій, доступній, цікавій формі навчаються та виховуються;
- здоровязберігаючі освітні технології (мета – дати учням знання щодо здоров'я людини та його збереження; прищепити вміння та виробити навички здорового способу життя; вміння піклуватися про своє здоров'я та здоров'я рідних; ознайомити із засобами профілактики різних захворювань тощо);
- технологія групового навчання спрямована на вироблення в учнів внутрішньої мотивації до активного засвоєння та сприймання інформації, виробляє у молодших школярів комунікативні навички, активізує розумові дії [24].

Також, досить поширеними сьогодні є інтерактивні технології навчання – це технології діалогового взаємонавчання, коли відбувається активна взаємодія усіх учасників освітнього процесу (вчитель-учні; учні-вчитель; учні-учні). Під час такої інтерактивної взаємодії молодші школярі обмінюються думками, різними ідеями, висловлюваннями, а вчитель при цьому є організатором такої спільної діяльності, співпраці учнів. Вчитель сприяє творчому пошуку школярів, створює атмосферу взаємоповаги, взаємодопомоги, щирості та відкритості. Використання інтерактивних технологій в освітньому процесі дозволяє залучити до процесу пізнання всіх учнів, навіть пасивних. Серед інтерактивних технологій дослідники Л. Пироженко та О. Пометун, виділяють такі групи: інтерактивні технології кооперативного навчання; інтерактивні технології колективно-групового навчання; технології ситуативного моделювання; технології опрацювання дискусійних питань.

Доречним буде розглянути особливо актуальні освітні технології, які активно використовували всі учасники освітнього процесу під час дистанційного навчання, - це мультимедійні технології навчання, сучасні інформаційні технології. Мультимедійні технології дозволяють спілкуватися та навчатися через використання компютера (різні програми, відео, анімації, презентації та ін.). Активне використання в освітньому процесі інформаційних технологій створює умови для самоосвіти та дистанційної освіти, тим самим дозволяючи здійснювати перехід до безперервної освіти; сприяє підвищенню інтенсивності й ефективності процесу навчання; розв'язує проблему доступу до нових джерел різноманітної за змістом і формою представлення інформації

Таким чином, розглянуті вище особливості, принципи педагогічної технології та їх класифікація є своєрідним ядром педагогічної майстерності вчителя. Від того наскільки вчитель вправно використовує ту іншу педагогічну технологію в освітньому процесі залежатиме успішність та результативність цього процесу, рівень пізнавальної активності та ініціативності учасників освітнього процесу.

Тому важливого значення сьогодні набуває етап підготовки майбутнього вчителя у закладі вищої освіти та формування у нього готовності до використання педагогічних технологій у власній професійній діяльності. Про що й піде мова далі, у параграфі 1.2.

1.2 Формування готовності майбутніх учителів до використання педагогічних технологій як педагогічна проблема

Аналіз ключового поняття нашого дослідження «педагогічна технологія» та її складових дозволяє нам говорити про необхідність та важливість формування готовності у майбутніх вчителів до застосування їх у власній

професійній діяльності. Тож далі мова піде про те, що таке «готовність до використання педагогічних технологій» та як власне її сформувати у майбутніх вчителів на етапі професійної підготовки у закладі вищої освіти.

У системі фахової професійної підготовки готовність майбутніх учителів до використання педагогічних технологій вимагає чіткості умов, форм, методів, засобів реалізації та врахування щодо відповідності умов та якості підготовки майбутнього вчителя ,які часто змінюються, доповнюються.

Саме тому, трактування основного змісту поняття «готовність до використання педагогічних технологій» стає можливим за умови здійснення ґрунтовного аналізу прогнозованих результатів та виокремлення шляхів інтеграції її в якості системи педагогічної професійної підготовки до тієї системи, яка вже існує.

Впродовж останніх років відбуваються активні зміни щодо особливостей організації освітнього процесу від особистісно-діяльнісного до системного, технологічного і компетентнісного підходів, які відкривають перспективні нові напрями їх інтеграції у ключову закономірність розуміння процесу організації освіти як цілісного процесу, з векторами її розвитку – впровадження інноваційних педагогічних технологій. Нова система організації освітнього процесу складається з таких компонентів:

- цільовий, змістовий, контрольньо-результативний, стимулюючомотиваційний, операційно-діяльнісний, оцінно-результативний;
- цілі навчання і виховання, зміст навчання, зміст дидактичних процесів, учні та вчителі, форм та засобів організації навчання [21].

Визначені компоненти обґрунтовують цілком нові наукові теорії, а вже відомі педагогічні закономірності виступають підґрунтям для формування нових принципів тощо. Такий процес дозволяє оновити та постійно розширювати зміст педагогічної науки під час визначення суті та особливостей

впровадження педагогічних технологій, які є генератором щодо застосування нових методологічних підходів до пояснення педагогічної системи та її змісту, вивчення особливостей її функціонування.

Необхідність створення системи професійної підготовки майбутніх учителів та формування у них готовності до використання педагогічних технологій у власній професійній діяльності з метою формування системи компетентностей для використання сучасних педагогічних технологій у розв'язанні спектру педагогічних задач визначено у низці нормативних документів. Серед них: «Галузева Концепція розвитку неперервної педагогічної освіти» (2013 р.), Закон України «Про освіту» (2017 р.), «Національна стратегія розвитку освіти в Україні на період до 2021 року» (2013 р.), постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Національної рамки кваліфікацій» (2011 р.).

Відтак, ще у «Концепції Державної програми розвитку освіти на 2006-2010 роки» було визначено необхідність забезпечення майбутніх учителів уявлення про сучасні підвалини формування змісту освітньої діяльності, використання ефективних засобів педагогічного впливу та розв'язання повного спектру педагогічних задач. У документі також йшлося про необхідність оновлення змісту фахової підготовки випускників [34].

«Галузева концепція розвитку неперервної педагогічної освіти» головною метою професійної педагогічної підготовки визначає розвиток здатності під час постійного вдосконалення провадити професійну діяльність на засадах демократії, гуманізму та використання інноваційних технологій. Також прописано обсяг інноваційної складової та характер оновлень, які повинні трактуватись з опорою на аналіз та узагальнення змін теоретичного та практичного характеру, які тісно пов'язані із застосуванням нових методологічних підходів (системного, компетентнісного, технологічного) у галузі педагогічної науки, нових стандартів освіти. Визначені процеси

покращуються за умови впровадження в освітню практику інноваційних тенденцій (використання відомих та нових педагогічних технологій), які дозволяють вирішити навчальні, виховні завдання з більш високою ефективністю [34].

Різноманітні аспекти технологізації освітнього процесу охоплюють тенденції оновлення педагогічної теорії та практики, але внаслідок малодослідженості пояснюються лише в межах особистісно-орієнтованого, компетентнісного, системного та технологічного підходів. Найбільш вживаним в науковому та практичному педагогічному обігу є технологічний підхід, який межує з такими поняттями як «технологізація освітнього процесу», «освітні технології», «інноваційні педагогічні технології» тощо. Технологічний підхід та його активне впровадження відбувається паралельно зі змінами, що відбуваються в організації освітнього процесу що стосуються особистісного розвитку суб'єкта освітньої діяльності (Закон України «Про освіту») [28].

У «Національній стратегії розвитку освіти в Україні на період до 2021 року» зазначено, що створення системи професійної підготовки майбутніх учителів до використання педагогічних технологій є необхідністю, що зумовлена окресленими перспективами вдосконалення національної освітньої системи у напрямі підвищення її якості на інноваційній основі [45].

У педагогічній науці розуміння змісту технологічного підходу в освіті описується такими основними концепціями:

- 1) інструментальна (застосування технічних засобів навчання) (В.Бухвалов, В.Паламарчук);
- 2) комунікативна – поетапність володіння знаннями, оцінка власних досягнень забезпечується створенням певної системи взаємодії учасників освітнього процесу та специфічним способом подачі навчального матеріалу (В.Беспалько, І.Зязюн, Б.Скіннер, В.Сластьонін, В.Монахов);

- 3) системна – педагогічна технологія розглядається як цілісна система досягнень прогнозованих результатів (М.Кларін, Г.Селевко, П.Мітчел);
- 4) інтерактивна – діалог учасників освітнього процесу відбувається з використанням комп'ютерних засобів навчання (Г.Селевко, В.Кремінь) [36,с.4].

Запропоновані концепції інтегрують гарантування досягнення соціально обумовлених результатів зі спрямованістю на розроблення системи навчально-методичних підходів до конструювання освітнього процесу.

Відсутність ціленаправлених досліджень питання щодо формування готовності майбутніх вчителів до використання педагогічних технологій в освітньому процесі пояснює виділення у «Національній стратегії розвитку освіти в Україні на період до 2021 року» як однієї з ключових проблем – невідповідність освітніх послуг вимогам суспільства, запитам соціуму, потребам ринку праці. У документі визначено напрям реформування освітньої системи за принципом технологічності, який забезпечить рух суб'єкта навчання до прогнозованого кінцевого результату, адже педагогічна технологія центром зміст у освіті бачить саме учня, а вся освітня система повинна опиратися на його інтереси, вподобання, здібності тощо [45].

Такий підхід дозволяє нам одним із завдань дослідження виокремити – визначення змісту, цілей професійної підготовки майбутніх учителів до використання педагогічних технологій; формування у майбутніх учителів комплексу знань та прийомів, які дозволять їм приймати власні самостійні рішення щодо використання педагогічних технологій у професійній діяльності.

Питання про забезпечення відповідних умов у закладі вищої освіти щодо необхідності використання майбутніми учителями педагогічних технологій в освітньому процесі є пріоритетними завданнями розвитку національної системи освіти, регламентовані у державних документах, що визначають діяльність освітньої системи. Так, у Концепції Нової української школи передбачено

створення сприятливого освітнього середовища для формування ключових компетентностей, що стає можливим за умови реалізації у межах технологічного підходу конкретизованих алгоритмів забезпечення досягнень кінцевих результатів [51].

У контексті нашого дослідження потрібно розглянути існуючі дефініції поняття «готовність».

Звернемося до словників. Так, філософський енциклопедичний словник професійну готовність визначає як цілісну інтегральну характеристику суб'єкта діяльності [62]. За тлумачним словником В. Даля «готовність – це стан і властивість готового, а термін «готовий» означає «той, хто приготувався до чого-небудь» [17].

С. Ожегов готовність трактує як певний стан готовності до чогось, як те, що вже зроблене. З позицій біології та фізіології «готовність» розуміється як певний стан, що пов'язаний з активізацією організму, життєвих ресурсів, які визначають поведінку особистості. Зазначимо, що готовність – це стан підготовленості, вміння організувати свою діяльність, вміння працювати самостійно, вміння бачити власний саморозвиток [30, с. 73].

Категорію готовності слід розглядати з двох позицій:

- підготовленість (функціональна позиція);
- установка (психологічна позиція).

Функціональна позиція передбачає трактування готовності як стан психічних функцій, які дозволяють досягнути оптимальних результатів під час виконання тих чи інших завдань. Психологічна позиція – установка на певну діяльність, її виконання.

У наукових джерелах віднаходимо різноманітні підходи до визначення готовності, що пояснюється тим, що при розгляді даного поняття слід розуміти рід діяльності. Таку позицію підтримує дослідниця О. Царькова, яка визначає готовність як «інтегральну якість особистості, що характеризується певним

рівнем її розвитку та визначає її здатність брати участь у конкретному процесі» [23].

Отже, готовність до здійснення діяльності є дієвим станом особистості, активізація її сил з метою виконання певного завдання. Стан психічної готовності визначають певні зовнішні та внутрішні чинники, які забезпечують здійснення діяльності. Це зміст завдань, рівень складності, новизна ідей, творчий характер діяльності, мотивування діяльності, бажання досягнути позитивного результату, здійснення самооцінки своєї діяльності, вміння здійснювати самоконтроль і регулювати рівень своєї діяльності, створювати оптимальні умови для майбутньої діяльності.

На думку науковця В.Крутецького, готовність виступає синтезом властивостей людини, які спрямовують її діяльність. До таких властивостей дослідник відносить наступні: бажання займатися діяльністю, позитивне вмотивоване ставлення до неї; інтелектуальні особливості особистості; сприятливий психічний стан під час здійснення діяльності; наявність системи знань, умінь і практичних навичок [32,с.109].

Як складне, багатовимірне утворення, характеризує К.Дурай-Новакова готовність, що містить багато показників, взаємопов'язаних між собою.

Таким чином, здійснений аналіз наукових джерел дозволяє нам термін «готовність» тлумачити як складне утворення, яке має власну чітку структуру якостей та властивостей особистості, які й реалізуються у певній діяльності.

Теоретичні аспекти організації професійної підготовки майбутніх учителів віднаходимо у працях І.Беха, С.Вітвицької, М.Гриньової, О.Дубасенюк, О.Коваленко, Л.Кондрашової, О.Малихіна, Н.Ничкало, О.Пехоти, Г.Пономарьової, Т.Танько, Г.Троцько, Л. Штефан та ін.

Дослідник Т.Танько професійну підготовку визначає як певну систему знань, умінь та навичок; сформованість професійної спрямованості. А,

професійну готовність – як суб'єктивний стан особистості, яка готова до виконання професійної діяльності [77,с.146].

Цікавим є судження Г.Троцько, який категорію готовності до педагогічної діяльності розглядає як професійну педагогічну підготовку. За трактуванням С.Гончаренка, професійна педагогічна підготовка – це підготовка педагогічних кадрів для школи та інших навчальних закладів [59,с.36]. Дослідниця В.Гриньова мету професійної педагогічної підготовки вбачає у формуванні особистості майбутнього вчителя, який може виконувати завдання на творчому професійному рівні. Зміст професійної діяльності, на думку цієї ж науковиці, полягає у виконанні вчителем комплексу професійних завдань під час реалізації освітньої, виховної, розвивальної функцій освітнього процесу [18].

Дослідники О. Дубасенюк, Т. Семенюк, О. Антонова з метою опису професіоналізму діяльності визначають наступні складові: теоретична та практична готовність до роботи з різними категоріями учнів. Теоретична готовність є першою та передбачає набуття системи знань, які створюють певну модель системи засобів або технологій досягнень прогнозованого результату [25,с.46].

Нам імponує твердження науковця В.Чайки, який результат професійної підготовки студента на етапі навчання у закладі вищої освіти, розглядає як систему дидактикотехнологічних знань та вмінь, які згодом будуть базою та інструментом самостійної навчально-пізнавальної діяльності, певним способом мислення, що дозволить перейти від визначених норм, форм, рівнів пізнавальної діяльності до більш високих [85]. Як процес накопичення комплексу фахових знань та умінь, що утворюється із сукупності послідовних логічних етапів розглядається система професійної педагогічної підготовки.

У межах проблеми нашого дослідження важливими є праці І.Дичківської, яка готовність вчителя до використання педагогічних технологій розглядає як «складне інтегративне утворення, що включає мотиваційний, емоційно-

вольовий, пізнавальний компоненти. Кожний компонент готовності до інноваційної діяльності характеризується певними особливостями, які виявляються на стадії підготовки, «настроювання» педагога на перетворювальну діяльність. Готовність розглядається І. Дичківською як внутрішня сила, що формує інноваційну позицію педагога» [24,с.213].

Проблему формування готовності майбутніх вчителів розглядає також дослідник Д.Пашенко, який зазначає, що професійна готовність – це педагогічна діяльність, це науково-теоретична та практична підготовка вчителя, тобто наявність у вчителя спеціальних професійних знань .умінь, навичок та особистісно-професійних якостей [63].

У Законі України «Про освіту» розглянуті результати навчання (сукупність знань, умінь, навичок, способів мислення, цінностей) та визначено напрями підготовки майбутніх учителів до використання педагогічних технологій шляхом опису у її змісті системи загальнопедагогічних знань і педагогічних умінь; умінь відбирати найдоцільніші засоби навчання із використанням педагогічних технологій різноманітних; здатностей впроваджувати в освітній процес педагогічних технологій, удосконалювати їх, проектувати власні авторські. Це все визначає необхідність формування спеціального налаштування на інноваційну педагогічну діяльність з впровадження педагогічних технологій [28].

У системі педагогічної підготовки до традиційних результатів (фахові знання та уміння), потрібно додати базові професійно значущі якості, що сприятимуть формуванню достатнього рівня фахової підготовки майбутнього вчителя для використання педагогічних технологій. Базові педагогічні знання, система базових педагогічних умінь утворюють структуру змісту професійної педагогічної підготовки майбутнього вчителя.

Дослідниця О.Абдуліна загальнопедагогічну підготовку трактує як підготовку, що визначається навчальними планами, програмами .навчальними

підручниками з педагогічних дисциплін. Професійна педагогічна підготовка базується на самостійній діяльності суб'єкта навчання [2].

Якісний показник професійної педагогічної підготовки майбутнього вчителя визначається формуванням системи загальнопедагогічних знань, які є підґрунтям для формування ключових умінь та навичок. Саме тому, вважаємо, що на змісті професійної педагогічної підготовки майбутнього вчителя мають позначитися інтенсивне впровадження педагогічних технологій.

Готовність майбутніх вчителів до використання педагогічних технологій в освітньому процесі включає:

- систему загальнопедагогічних знань;
- орієнтується на формування системи знань про зміст та особливості впровадження педагогічних технологій, які подаються через технологічний підхід;
- уміння добирати, адаптувати, модернізувати та впроваджуєвати педагогічні технології .

Отже, обґрунтування змісту професійної підготовки майбутніх учителів до використання педагогічних технологій розкриває ряд особливостей фахової підготовки педагога, які слід деталізувати з метою набуття випускниками необхідних загальнопедагогічних знань та вмінь. Готовність майбутніх вчителів до інноваційної педагогічної діяльності сьогодні є об'єктивною потребою, що визначається необхідністю підготовки до розроблення та впровадження в освітню діяльність педагогічних технологій, що передбачає розвиток прогностичних можливостей студентів щодо відбору, класифікації, впровадження нововведень в освітню практику.

Новими Державними стандартами освіти підсилено необхідність розроблення змісту професійної підготовки майбутніх учителів щодо використання педагогічних технологій. Зокрема, у Державному стандарті початкової освіти зазначено наступне: «у якості вимог оцінки обов'язкових

результатів навчання визначено систему ключових компетентностей, кожна з яких характеризує результати вивчення відповідних навчальних предметів, що об'єднуються вміннями здійснювати пошуково-аналітичну діяльність, робити висновки, висловлювати власну думку». Метою формування ключових компетентностей, як вказано у Законі України «Про освіти» та Національній рамці кваліфікацій, є необхідність прояву свідомого обгрунтованого вибору педагогічних технологій в освітньому процесі [22].

Аналіз законодавчих тенденцій реформування освітньої галузі та професійної педагогічної підготовки педагога дозволяє говорити про технологізацію цього процесу та особливості його функціонування. Професійна педагогічна підготовка передбачає розуміння студентами основних прийомів використання педагогічних технологій, сформованість загальнопедагогічних знань, умінь та навичок професійної діяльності. До якості професійної педагогічної підготовки вихідними положеннями залишаються вимоги, які окреслені у професіограмі вчителя (професійні знання та функції), до яких, безперечно, необхідно включити нову здатність до використання педагогічних технологій в освітньому процесі, а за необхідності, - конструювати та впроваджувати в освітню діяльність власні авторські педагогічні технології.

Таким чином, стверджуємо наступне: вибір та впровадження нових педагогічних технологій в освітньому процесі є складовою змісту фахової педагогічної підготовки майбутнього вчителя. Система професійної педагогічної підготовки майбутнього вчителя – це система загальнопедагогічних знань, профільних умінь та навичок, професійно значущих якостей, що дозволяють оволодіти новими педагогічними технологіями, адаптувати їх та вміло використовувати в професійній діяльності. Загальнопедагогічні знання, практичні вміння та навички, базові професійно значущі якості слід розширювати за рахунок певної корекції (тобто, внесення змін – розроблення та використання педагогічних технологій).

Отже, формування готовності майбутніх учителів початкової школи до використання педагогічних технологій повинно відбуватися згідно вимог забезпечення отримання знань та професійних умінь:

- накопичення знань про зміст та особливості педагогічних технологій, їх використання та функціонування у педагогічному процесі;
- відбір педагогічних технологій навчання повинен стати звичною догмою науково-педагогічних досліджень.

Майбутні вчителі повинні отримати, в першу чергу, знання щодо змісту технологізації освіти, педагогічних технологій – це буде передумовою успішного опанування теоретичними знаннями та практичними вміннями щодо використання педагогічних технологій в освітньому процесі. Отримані знання змісту організації освітнього процесу дозволять майбутнім учителям зрозуміти визначені науковцями ті чи інші освітні технології, здійснити правильний вибір та адаптувати їх у власній професійній діяльності. Відповідно умовою для формування у майбутніх учителів готовності до розроблення авторських методичних комплексів у залежності від виділеної методологічної основи для опису процесів розвитку особистості, накопичення суспільного досвіду є накопичення знань про педагогічні технології та прийоми їх адаптації та впровадження в освітній процес.

У зміст професійної підготовки майбутніх вчителів до використання педагогічних технологій входить інформація щодо особливостей структури та функціонування педагогічної системи, розуміння налагодження суб'єкт-суб'єктної взаємодії з усіма учасниками освітнього процесу на засадах технологічного підходу. Також необхідною складовою змісту професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи до використання педагогічних технологій в освітньому процесі є вивчення інноваційних процесів у національній освітній системі.

Таким чином, здійснений аналіз наукової літератури дозволяє нам *готовність майбутнього учителя початкової школи до використання педагогічних технологій в освітньому процесі розглядати у сукупності загальнопедагогічних знань та вмінь; здатності оцінювати власний рівень професійної підготовки та працювати над самовдосконаленням; стійкому вмотивованому бажанні здійснювати професійну педагогічну діяльність; ефективно використовувати можливості сучасних педагогічних технологій в процесі навчання, виховання та становлення особистості молодшого школяра.* Змістом професійної підготовки майбутнього вчителя до використання педагогічних технологій є: комплекс загальнопедагогічних знань, які дозволяють краще пізнати сучасні особливості організації освітнього процесу та врахувати цілісність функціонування педагогічної системи; розуміння та знання етапів виникнення та становлення технологічного підходу в освіті, наукових теорій певних освітніх технологій; вміння інтерпритувати основні технологічні підходи під час виконання професійних завдань безпосередньо з відбором педагогічних технологій та їх впровадженням; здатність проектувати власні авторські освітні технології з опорою на вже існуючі, користуючись базовими знаннями змісту технологічного підходу в освітній галузі.

Формування готовності майбутнього учителя початкової школи до використання педагогічних технологій – це комплексний педагогічний процес, основою якого є методика формування професійних знань, умінь, навичок та професійно особистісних якостей майбутнього учителя початкової школи, формування яких відбувається під час навчання у закладі вищої освіти.

З метою більш глибокого розуміння поняття *«готовність майбутніх учителів до використання педагогічних технологій»* у наступному параграфі нашого дослідження розкриємо структурні компоненти даного поняття.

1.3 Структура готовності майбутніх учителів до використання педагогічних технологій у початковій школі

Аналіз поняття «готовність до використання педагогічних технологій» потребує розуміння того, що фахова професійна підготовка фахівця ґрунтується на властивостях, які формуються у майбутніх вчителів початкової школи під час навчання у закладі вищої освіти, а також їх психологічного налаштування на обрану професію, у нашому випадку, - професію вчителя.

У попередніх параграфах дослідження ми визначили, що під готовністю до використання педагогічних технологій слід розуміти сукупність якостей майбутнього вчителя, які визначають його спрямованість на професійну педагогічну діяльність та діяльність усіх учасників освітнього процесу, а також вміння педагога визначати освітні проблеми учнів, знаходити та застосовувати ефективні шляхи їх вирішення. З іншого боку, готовність до використання педагогічних технологій, розглядаємо як особливий особистісний стан, що вимагає наявності у майбутнього вчителя мотиваційно-ціннісного ставлення до обраної педагогічної діяльності, знання та оперування ефективними способами та засобами досягнення педагогічних завдань, схильність до прояву творчості у професійній діяльності. Отож важливим для дослідження даного поняття є визначення структурних складових готовності майбутніх вчителів початкової школи до використання педагогічних технологій у професійній діяльності.

Аналіз досліджень праць як вітчизняних так і зарубіжних науковців показав, що вчені у структурі готовності до педагогічної діяльності виокремлюють різні структурні компоненти, так як структура саме цього поняття є досить складною та багатоаспектною. Дослідниця К.Дурай-Новакова виділяє наступні компоненти у структурі професійної готовності педагога:

- мотиваційний компонент (сюди входять професійно значущі інтереси та потреби, мотиви здійснення педагогічної діяльності);

- орієнтаційно-пізнавальнооціночний компонент (тут розглядаємо знання й уявлення майбутнього фахівця про зміст обраної професії, шляхи вирішення професійних завдань та прийняття рішень);
- емоційно-вольовий компонент (вміння майбутнього фахівця здійснювати самоконтроль, керувати власними діями (виконання професійних обов'язків), почуття відповідальності за результати педагогічної діяльності);
- операційно-дієвий компонент (адаптація майбутнього фахівця до умов та вимог професійної діяльності, актуалізація професійних знань, умінь, навичок та професійно значущих якостей особистості);
- установчо-поведінковий компонент (певна установка майбутнього фахівця на здійснення трудової діяльності) [25].

До структурних компонентів професійної готовності вчителя, на думку дослідників М.Дяченко та Л.Кандибовича, належать такі компоненти:

- 1) мотиваційний – це певні інтереси, налаштування, бажання здійснювати педагогічну діяльність);
- 2) орієнтаційний – це ціннісно-професійні орієнтації фахівця (професійно-педагогічні ідеали, погляди, професійна етика, принципи, переконання);
- 3) операційний компонент відповідає за педагогічні здібності, знання, дії, операції й заходи, необхідні для успішного здійснення професійної діяльності; професійна спрямованість уявлень, уваги, пам'яті, сприймання, прояв педагогічного мислення;
- 4) оцінний компонент передбачає відповідність процесу розв'язання професійних завдань оптимальному педагогічному зразку та самооцінку власної професійної підготовленості [50].

Сформованість даних компонентів повинна відображати належний рівень готовності майбутнього фахівця до вирішення професійних педагогічних завдань та прийняття рішень. Розгляд проблеми готовності запропонований

дослідником І.Шалаєвим, вважаємо найбільш узагальненим. У структурі готовності вчений виокремлює такі три рівні: особистісна готовність (морально-психологічна, мотиваційна), теоретична й технологічна готовність (операційно-діяльнісна) [89,с.105].

Цікавою нам видається думка В.Сластьоніна, який під готовністю вчителя до здійснення педагогічної діяльності розуміє складний синтез пов'язаних між собою компонентів. До яких дослідник відносить:

- психологічну готовність (це сформоване налаштування на здійснення педагогічної діяльності, спрямування на роботу в початковій школі, прояв стійкого інтересу до професійної діяльності та прагнення до постійної самоосвіти, розвиток професійного мислення);
- науково-теоретичну готовність (сформованість у майбутнього вчителя необхідних психолого-педагогічних, спеціальних, суспільно-політичних знань);
- практичну готовність (прояв та сформованість професійних педагогічних знань, умінь та навичок);
- психофізіологічну готовність (сформованість професійно значущих особистісних якостей педагога, передумови для оволодіння педагогічною діяльністю з певної спеціальності) [24].

У структурі готовності майбутнього вчителя до здійснення професійної інноваційної діяльності дослідник О.Дубасенюк пропонує розглядати наступні компоненти: когнітивний (змістовий), цільовий, мотиваційний, оцінно-результативний. Проявом когнітивного (змістового) компоненту готовності буде сукупність знань майбутнього вчителя про зміст та специфіку застосування педагогічних технологій в освітньому процесі початкової школи; знання видів, ознак та різноманітних класифікацій педагогічних інноваційних технологій; вміння застосовувати у власній професійній практичній діяльності педагогічні технології [25,с.76].

У формуванні усвідомленого ставлення майбутніми учителями сутності процесу цілепокладання та технології постановки навчальних цілей (таксономія дидактичних цілей) вбачає прояв цільового компоненту готовності дослідник.

Найбільш значущим компонентом готовності О.Дубасенюк розглядає мотиваційний, адже саме цей компонент виражає роль педагогічних технологій у розв'язанні актуальних проблем педагогічної освіти та усвідомлене ставлення майбутніх учителів до інноваційних педагогічних технологій. Певні зміни в особистостях та професійній сферах майбутніх учителів (світогляд, ціннісні орієнтації, моральні якості, ставлення до дітей, відповідальність тощо) відображає оцінно-результативний компонент готовності до здійснення професійної інноваційної діяльності [25].

Дослідник О.Спірін до основних компонентів готовності майбутніх учителів початкових класів відносить наступні:

- 1) знання, без яких неможлива освітньо-виховна діяльність з молодшими школярами;
- 2) аналітичні, інформаційні, організаційні, прогностичні, комунікативні та конструктивні вміння [55].

У праці дослідника О.Комар «Теоретичні та методичні засади підготовки майбутніх учителів початкової школи до застосування інтерактивної технології» також розкрито структурні компоненти готовності майбутніх учителів початкових класів до здійснення професійної діяльності. Зокрема такі:

- операційний компонент (можливість набуття майбутніми вчителями нового досвіду в межах педагогічної професійної діяльності, оперування сукупністю дій, знань, умінь та навичок);
- мотиваційний – це певні мотиви, досягнення, пізнання, самореалізація (сукупність спонукальних якостей щодо здійснення педагогічної діяльності);

- соціально-психологічний (вміння майбутніх вчителів здійснювати колективно розподілену діяльність, підтримувати стосунки у педагогічному колективі, сформованість рівня зрілості комунікативної сфери особистості, вміння уникати суперечок та конфліктів);
- психофізіологічний – це готовність організму діяти та працювати в певному напрямку [32].

Аналіз праць науковців поняття готовності до використання педагогічних технологій у професійній діяльності засвідчив, що готовність до професійної діяльності розглядається як відносно стійка, цілісна якість особистості, як певне утворення, яке складається з комплексу взаємопов'язаних компонентів, що забезпечують оптимальну реалізацію завдань самоосвіти, самовиховання, самоактуалізації в професії. Поняття готовності трактується, здебільшого, з позицій особистісного, системного підходів тощо. Важливим є той аспект, що науковці у структурі професійної готовності майбутнього вчителя до використання педагогічних технологій розглядають не лише знання, але й сформованість практичних умінь та навичок.

Так, дослідник Т.Тесленко виокремлює такі компоненти у структурі готовності майбутнього вчителя початкової школи до розв'язання типових задач професійної діяльності: когнітивний, мотиваційно-ціннісний, та діяльнісно- рефлексивний [79,с.11]. В якості системи педагогічних умінь дослідниця Н.Кузьміна виділяє такі: проектні, організаторські, гностичні, конструктивні й комунікативні. Сукупність цих умінь науковиця співвідносить з професійними функціями, такими як: проектувальною, організаторською, гностичною, конструктивною і комунікативною [50].

Отже, аналіз думок та поглядів різних дослідників на проблему готовності до використання майбутніми вчителями педагогічних технологій в освітньому процесі початкової школи та розгляд запропонованих структурних компонентів даного поняття, підводить нас до висновку, що, наразі, немає єдиного підходу з

цього питання. Саме тому, узагальнивши представлені вище роботи, у структурі готовності майбутніх вчителів до використання педагогічних технологій, виділяємо такі компоненти: *когнітивний, мотиваційний, операційно-діяльнісний та рефлексивно-корекційний*.

Когнітивний компонент готовності вказує на наявність у студентів специфічних знань, необхідних для успішного використання педагогічних технологій у власній професійній педагогічній діяльності:

- психолого-педагогічні (розуміння індивідуальних вікових, психолого-педагогічних особливостей молодших школярів; знання змісту та функцій використання педагогічних технологій в освітньому процесі; особливостей сприйняття інформації учнями, яка подається через використання нових педагогічних технологій);
- предметні (оперування студентами-майбутніми учителями знаннями із фахових дисциплін, вміння їх інтерпритувати через використання педагогічних технологій);
- методичні (вміння адаптовувати та застосовувати в освітньому процесі педагогічні технології; знання специфіки подачі навчального матеріалу із використанням педагогічних технологій; знання методики роботи з кожного навчального предмета початкової школи з використання педагогічних технологій);
- технологічні (розуміння змісту, видів та функціональних можливостей використання педагогічних технологій в освітньому процесі).

Когнітивний компонент містить сукупність специфічних знань майбутнього вчителя, які необхідні йому для успішного використання педагогічних технологій у професійній діяльності. Майбутнім вчителям, під час організації навчально-пізнавальної діяльності учнів, слід опиратися на змістове наповнення навчальних предметів початкової школи, специфіку методики навчання учнів молодшого шкільного віку.

Мотиваційний компонент готовності містить інтереси, потреби, мотиви майбутнього педагога щодо використання педагогічних технологій у професійній діяльності з метою досягнення оптимального результату та розвитку здібностей і можливостей особистості молодшого школяра. Це певна професійна мобільність майбутнього вчителя та адаптивність у технологічності освітнього процесу, прагнення досягнути ефективного результату, постійний творчий пошук та самовдосконалення.

Проявом мотиваційного компоненту готовності є усвідомлення майбутніми вчителя ролі педагогічних технологій у професійній діяльності початкової школи, сформованість у них мотивів щодо опанування цими технологіями, постійне прагнення до вивчення інноваційних педагогічних технологій та особливостей їх використання. Мотиваційний компонент також тісно пов'язаний з емоційною складовою майбутніх учителів, що проявляються через сформованість ціннісних орієнтацій, які необхідні для використання педагогічних технологій у початковій школі.

Цілком обгрунтованою нам видається думка Л.Божович, яка вважає, що основою всіх стимулів поведінки особистості є потреба, а мотивом виступають предмети зовнішнього світу, почуття, уявлення, тобто все те, у чому віднаходить втілення потреба. Як як сукупність спонукальних факторів, що впливають на активність особистості, до яких відносять мотиви, потреби, стимули, ситуативні фактори, які детермінують поведінку людини, розглядає мотивацію дослідниця С.Занюк [12,с.36].

До провідних мотивів використання майбутніми вчителями педагогічних технологій у професійній діяльності можна віднести наступні:

- 1) підвищення ефективності проведення уроків;
- 2) бажання зацікавити учнів, привернути увагу, здобути визнання тощо.

Сприйняття майбутніми вчителя педагогічних технологій, їхня мотиваційна готовність є важливою характеристикою, адже, тільки чітка

мотивація може забезпечити ефективну професійну діяльність та сприятиме розкриттю особистості майбутнього вчителя. Також слід розглянути навчальну мотивацію як важливий елемент мотиваційного компонента готовності.

Навчальна мотивація, на думку Л.Божович, визначається навчальними установами, освітньою системою, організацією освітнього процесу, суб'єктивними характеристиками студента, суб'єктивними особливостями педагога (ставлення до учнів), специфікою навчального предмета. Навчальна мотивація залежить від об'єктивних і суб'єктивних чинників та має спонукальну, організуючу та смислотвірну функції. До об'єктивних чинників мотивації відносимо навчальний заклад (школа), особливості системи навчання, організації освітнього процесу, склад педагогічного колективу. Вік, стать, здібності, рівень домагань студента відносимо до суб'єктивних чинників мотивації [12].

Отже, знання та розуміння майбутніми вчителями провідних мотивів використання педагогічних технологій у власній професійній діяльності є важливим складником організації педагогічної діяльності, адже допомагає сформуванню позитивне ставлення до професії, до педагогічних технологій та особливостей їх використання. Мотиваційний компонент готовності є ключовим компонентом, навколо якого визначаються провідні характеристики вчителя як професіонала, адже від того, чим вчитель мотивує свою готовність до використання педагогічних технологій, залежить успішність освітнього процесу та досягнення учнями оптимальних результатів.

Операційно-діяльнісний компонент готовності – це врахування комплексу специфічних вмінь, які необхідні для застосування педагогічних технологій у професійній діяльності. Це такі вміння:

- психолого-педагогічні вміння (вміння будувати навчальний процес з опорою на технологічний підхід; відбирати, адаптовувати педагогічні технології до умов застосування; проектувати дидактичні ситуації на

уроці з використанням педагогічних технологій; обирати форми взаємодії з учнями на уроці, організації їх діяльності з педагогічними технологіями);

- предметні (сформованість практичних умінь з фахових дисциплін .які вивчають у початковій школі, їх реалізація під час використання педагогічних технологій);
- методичні (визначення місця та призначення педагогічних технологій в освітньому процесі; вміння обирати оптимальну форму подачі навчального матеріалу через використання педагогічних технологій; розуміння структури та особливостей застосування тієї чи іншої педагогічної технології; організація діяльності учнів на уроці з використанням педагогічних технологій; розрізняти критерії оцінювання ефективності використання педагогічних технологій).

Операційно-діяльнісний компонент передбачає активне використання педагогічних технологій у професійній діяльності майбутнього вчителя як засобу пізнання, самовдосконалення, прояву творчості а також, виховання аналогічних характеристик у своїх вихованців. Це відображення вміння майбутніх вчителів застосовувати набуті знання щодо особливостей використання педагогічних технологій в освітньому процесі початкової школи.

Прослідкувати вияв сформованості операційно-діялісного компоненту готовності майбутніх учителів до використання педагогічних технологій у початковій школі можна під час проходження студентами педагогічної практики. Саме під час проведення виховних заходів, пробних уроків, студенти активно використовують педагогічні технології з метою оптимізації освітнього процесу, зацікавлення учнів та досягнення позитивних результатів. Майбутні вчителі створюють щось нове, оригінальне, проявляється нетрадиційний підхід до організації освітнього процесу, вміння творчо вирішувати певні навчальні

завдання, налагоджувати взаємодію з іншими учасниками освітнього процесу, вміння саморозвиватися та самовдосконалюватися.

Таким чином, операційно-діяльнісний компонент готовності об'єднує форми, методи, засоби організації навчання та нетрадиційне розв'язання комплексних педагогічних питань, що стосуються використання педагогічних технологій в освітньому процесі початкової школи.

Рефлексивно-корекційний компонент готовності – це вміння майбутніх учителів перевіряти якість реалізації дидактичних функцій під час використання педагогічних технологій; здатність критично аналізувати й оцінювати педагогічну ефективність використання певної педагогічної технології; вміння здійснювати контроль за етапами та вимогами щодо використання педагогічної технології; давати оцінку доцільності використання педагогічної технології на уроці тощо. Цей компонент готовності забезпечує прояв майбутніми вчителями певних особистісних якостей (рефлексивність, емпатія, самокритичність, мобільність та ін.).

Об'єктом наукового аналізу у працях М. Гуткіної, А. Захарової, Ю.Кулюткіна, В. Лефевра та ін. стали рефлексивні вміння та навички. Так, дослідники В.Нікітаєв, Г.Щедровицький стверджують, що «подолання установок гносеологізму під час тлумачення свідомості відбувається за рахунок звернення до категорії «рефлексія» [36,с.4]. Найважливішою умовою, яка дозволяє людині стати суб'єктом саморозвитку, на думку В.Слободчикова, є рефлексія, яка дозволяє майбутньому фахівцю, на завершальних етапах професійно-педагогічної підготовки, здійснити самоаналіз власного особистісного та професійного зростання [50].

Відомий український педагог І.Зязюн зазначає, що здатність особистості до продуктивного самовираження виражається через рефлексію, особливо тоді, коли мова йде про реалізацію функції проблематизації, побудови образу «Я-концепція», виявлення особистих смислів. Науковець наголошує на тому, що

необхідно також керувати рефлексією .виробляти певну методику здійснення рефлексії. Рефлексія дозволяє досягнути сапопізнання внутрішніх властивостей і станів, за допомогою неї здійснюється розвиток самосвідомості [30,с.74].

Таким чином, ми дійшли висновку, що когнітивний, мотиваційний, операційно-діяльнісний та рефлексивно-корекційний компоненти в структурі готовності майбутніх учителів до використання педагогічних технологій у професійній діяльності тісно взаємозалежні й взаємообумовлені. Їхня єдність, в остаточному підсумку, виражається в особистісних якостях майбутнього вчителя, які, у свою чергу, проявляються в умінні розробляти проект як творче рішення педагогічної проблеми.

Формування готовності майбутніх учителів початкової школи до використання педагогічних технологій зумовлює необхідність розкриття засобів оцінювання якісних та кількісних змін, що відбуваються у студентів спеціальності «Початкова освіта», щодо вміння використовувати педагогічні технології у початковій школі. Такими засобами можуть бути критерії з відповідними показниками та рівні сформованості готовності майбутніх учителів до використання педагогічних технологій.

Висновки до розділу 1

У першому розділі нашого магістерського дослідження розглянуто проблему формування готовності майбутніх учителів до використання педагогічних технологій у початковій школі. Зокрема, розкрито педагогічні технології як науково-педагогічну проблему; обгрунтовано теоретичні основи готовності майбутніх учителів початкової школи до використання педагогічних технологій в освітньому процесі; визначено основні наукові концепції до проблеми дослідження.

Здійснений теоретичний аналіз досліджуваної проблеми дозволив уточнити зміст ключових понять: педагогічні технології – це система науково

обґрунтованих дій освітнього процесу, здійснення яких дозволить досягнути поставлених освітніх цілей; з'ясовано, що під готовністю слід розуміти складне багаторівневе утворення, якому властива стійка структура здібностей та характеристик особистості, які проявляються у діяльності. Таким чином, *готовність майбутніх учителів до використання педагогічних технологій у початковій школі* інтерпритуємо як сукупність загальнопедагогічних знань та вмінь; здатність оцінювати власний рівень професійної підготовки та працювати над самовдосконаленням; стійке вмотивоване бажання здійснювати професійну педагогічну діяльність; вміння ефективно використовувати можливості сучасних педагогічних технологій в процесі навчання, виховання та становлення особистості молодшого школяра.

Формування готовності майбутнього учителя початкової школи до використання педагогічних технологій, у межах дослідження, визначаємо як комплексний педагогічний процес, основою якого є методика формування професійних знань, умінь, навичок та професійно особистісних якостей майбутнього учителя початкової школи, формування яких відбувається під час навчання у закладі вищої освіти.

Доведено, що розглянуті наукові концепції використання педагогічних технологій в освітньому процесі сприяють підвищенню ефективності цього процесу та зумовлюють розгляд формування готовності майбутніх учителів до використання педагогічних технологій у початковій школі через такі підходи:

- системний підхід (зміст якого полягає у наступному: відображення світоглядного рівня дослідження та його застосування як методу наукового пізнання);
- особистісно-орієнтований підхід (є базовим в освітньому процесі та визначальним на етапі професійної підготовки майбутніх учителів. Такий підхід передбачає побудову освітнього процесу з урахуванням особистісних характеристик суб'єктів навчання);

- діяльнісний підхід (особливості підготовки майбутніх учителів до використання педагогічних технологій в освітньому процесі);
- акмеологічний підхід (розуміння процесу формування готовності майбутніх учителів до використання педагогічних технологій як умову та засіб самовдосконалення та самореалізації педагога).

У структурі готовності майбутніх вчителів до використання педагогічних технологій в освітньому процесі початкової школи виділено наступні компоненти: *когнітивний, мотиваційний, операційно-діяльнісний та рефлексивно-корекційний.*

РОЗДІЛ 2

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ ДО ВИКОРИСТАННЯ ПЕДАГОГІЧНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

2.1 Критерії, показники та рівні готовності майбутніх учителів до використання педагогічних технологій

З метою виокремлення критеріїв оцінки стану готовності майбутніх учителів до використання педагогічних технологій у початковій школі з відповідними показниками та визначення рівнів готовності перейдемо до розгляду відповідних понять. Розпочнемо з розбору поняття «критерій». Отже, дане поняття у наукових джерелах визначається по-різному.

Так, Великий енциклопедичний словник дефініцію «критерій» трактує як певну ознаку, що допомагає здійснити оцінку, дати визначення та класифікацію будь-чого, це мірило суджень. Зміст поняття «критерій» можна віднайти у таких значеннях, як: оцінка, судження, мірило, сукупність ознак, умови та ознаки достовірності. Дослідниця З.Курлянд дане поняття визначає як судження, мірило оцінки, потрібну умову існування та виявлення процесу чи явища; та вважає, що аналіз та розкриття певної досліджуваної величини має містити в собі не лише її ознаки, але й критерії, що визначають ступінь вираженості певної ознаки у процесі чи явищі, яке розглядається [17].

Критерії, у роботах дослідників Т.Байбари та О.Савченко, розглядаються як точні величини, ознаки, що слугують мірилом для об'єктів оцінювання. Критерій, на думку І.Ісаєва, - це певні ознаки, що допомагають дати оцінку, судження [76,с.6]. Цікавими видаються міркування з цього приводу дослідників Ю.Туранова та В.Урського, які поняття «критерій» трактують як рівень оцінювання визначених параметрів, що описуються за допомогою певних показників [81].

Також нам імponує думка Н. Баловсяк про те, що розкриття кожного критерію стає можливим через аналіз системи показників, які його деталізують. Показники, як наголошує А.Семенова, визначають стан чи рівень розвитку визначеного критерію. Показник – це певна подія чи явище, за якою можна говорити та відслідковувати динаміку будь-якого процесу [70].

Отже, у межах нашого дослідження, критерії визначаємо як властивості, ознаки, якості об'єкта, який вивчається, що дозволяють узагальнити та зробити певні висновки про реальний стан і рівень його сформованості та розвитку. Під показниками будемо розуміти якісні та кількісні характеристики сформованості будь-якої якості, ознаки, властивості об'єкта, який досліджується, тобто рівень сформованості того чи іншого критерію. Виокремлюючи критерії досліджуваного поняття треба зважати на те, щоб за ними можна було виділити рівні готовності.

Критерії готовності майбутніх учителів початкової школи до використання педагогічних технологій містять певні ознаки, які дозволяють виявити у майбутніх учителів наявність або ж відсутність того чи іншого аспекту готовності. Під час визначення критеріїв готовності майбутніх учителів початкової школи до використання педагогічних технологій ми враховували наступні вимоги:

- 1) критерії повинні відображати динаміку вимірювання певної якості у просторі та часі;
- 2) критерії розкриваються та деталізуються через визначені показники, прояв яких допомагає зрозуміти рівень його вираженості (більший чи менший).

Таким чином, підґрунтям для розгляду готовності майбутніх учителів до використання педагогічних технологій у початковій школі, став аналіз праць таких науковців як В. Євдокимова, В. Імбер, І. Ісаєва, З. Курлянд, А.Коломієць, Т. Коломійця, Т. Олійник, О. Савченко, який дозволив нам виокремити такі

критерії досліджуваного поняття: *мотиваційно-цільовий, змістово-когнітивний, діяльнісно-творчий, результативно-корекційний.*

Визначення саме таких критеріїв готовності майбутніх учителів до використання педагогічних технологій у початковій школі зумовлене важливістю для інноваційної діяльності педагога наступних аспектів:

- присутність мотивів,
- бажання постійно здобувати нові знання та передавати їх використовуючи при цьому педагогічні технології,
- вміння вирішувати педагогічні ситуації шляхом використання педагогічних технологій,
- здатність прогнозування результатів навчання та виховання учнів із застосуванням педагогічних технологій.

Розуміння цих аспектів потрібне для усвідомлення майбутніми учителями проблеми використання педагогічних технологій у початковій школі, заохочення їх до використання педагогічних технологій у професійній діяльності для досягнення позитивних навчальних результатів. Формування у майбутніх учителів початкової школи окреслених умінь дозволить їм уникнути складнощів під час використання педагогічних технологій в освітньому процесі початкової школи.

Отож перейдемо до характеристики ознак виокремлених критеріїв:

- 1) *мотиваційно-цільовий критерій* – визначає інтерес студентів-майбутніх учителів до обраної професії; їхнє ставлення до учасників освітнього процесу; спрямованість студента на використання педагогічних технологій у професійній діяльності; наявність мотивів та бажання застосовувати свої знання та досвід у цьому питанні; бажання вдосконалюватися та передавати знання учням шляхом використання педагогічних технологій;

- 2) *змістово-когнітивний критерій* – передбачає знання студентів, уміння та навички з фахових дисциплін та вміння їх застосовувати на практиці; усвідомлення сутності та змісту педагогічних технологій, їх класифікацій та ознак, знання особливостей їх застосування в освітньому процесі під час проведення уроків; система знань, які потрібні для здійснення успішної професійної діяльності у майбутньому;
- 3) *діяльнісно-творчий критерій* – сукупність професійних знань, умінь та навичок, якими має оволодіти майбутній вчитель початкової школи для здійснення ефективної педагогічної діяльності з використанням педагогічних технологій; визначення оптимальних педагогічних технологій для використання на уроці відповідно до його теми, мети, змісту, форми проведення; створення власних авторських педагогічних технологій та їх адаптування; вияв творчості, ініціативи, самостійності під час організації та проведення уроків з використання педагогічних технологій;
- 4) *результативно-корекційний критерій* – сукупність якостей та здібностей майбутнього учителя, які дозволяють йому успішно організовувати та здійснювати навчальну діяльність з використання педагогічних технологій, аналізувати її; здатність студента до самонавчання та самооцінювання.

Визначені критерії містять критеріальні показники, які представлені нижче у таблиці 2.1.

Критерії та показники готовності майбутніх учителів до використання педагогічних технологій у початковій школі

Компоненти	Критерії	Показники
Мотиваційний	Мотиваційно-цільовий	1. Позитивне ставлення до педагогічної діяльності
		2. Переконаність у доцільності використання педагогічних технологій в освітньому процесі
		3. Спрямованість на активне застосування педагогічних технологій у майбутній професійній діяльності.
Когнітивний	Змістово-когнітивний	1. Наявність знань про психолого-педагогічні особливості молодшого школяра, що проявляються під час уроку з використанням педагогічних технологій
		2. Знання із фахових дисциплін та їх інтерпретації шляхом використання педагогічних технологій, вимог до організації інноваційної діяльності молодших школярів.
		3. Знання основних закономірностей використання педагогічних технологій в освітньому процесі початкової школи
Операційно-діяльнісний	Діяльнісно-творчий	1. Наявність педагогічно значущих умінь із дисциплін початкової школи щодо організації освітнього процесу (констатувати, проектувати, організовувати тощо) та їх реалізація під час використання педагогічних технологій

		2. Здатність майбутніх учителів, на основі здобутих знань, умінь і навичок підбирати та створювати власні авторські педагогічні технології, відповідно до предмету, теми, умов проведення уроку та вікових особливостей учнів
		3. Уміння організовувати навчально-пізнавальну діяльність молодших школярів за педагогічною технологією
Рефлексивно-корекційний	Результативно-корекційний	1. Здатність до самонавчання та об'єктивної самооцінки своїх можливостей і результатів діяльності.
		2. Здатність оцінювати технологічні освітні ресурси як власні, так і загальнодоступні.
		3. Уміння здійснювати самоаналіз використання педагогічних технологій та уміння відбирати ефективні власні поведінкові стратегії

Виокремлені критерії з відповідними критеріальними показниками готовності майбутніх учителів до використання педагогічних технологій у початковій школі вимагають підбору діагностичного інструментарію з метою оцінки їх кількісних та якісних характеристик. З цією метою слід застосувати рівневий підхід. Отож у словник з педагогіки поняття «рівень» визначає як ступінь досягнення чогось чи у будь-чому. Проблема нашого дослідження спрямовує нас на наступне твердження: рівень – це ступінь сформованості професійний умінь.

Під рівнем сформованості готовності майбутніх учителів до використання педагогічних технологій у початковій школі будемо розуміти ступінь вимірювання майбутніми учителями результатів знань, умінь та навичок адаптації та використання педагогічних технологій під час професійної підготовки та на етапі проходження педагогічної практики. На основі виокремлених критеріїв з відповідними показниками нами визначено такі рівні

сформованості готовності майбутніх учителів до використання педагогічних технологій у початковій школі: *інтуїтивний (початковий), репродуктивний (середній), пошуковий (достатній) та творчий (високий)*. Визначені рівні описують готовність майбутніх учителів до використання педагогічних технологій у початковій школі та вказують на рівень, величину цієї якості.

Інтуїтивний (початковий) рівень – байдуже ставлення студентів-майбутніх учителів до використання педагогічних технологій у початковій школі; у них погано сформоване бажання працювати за обраною спеціальністю; відсутнє ціннісне ставлення до особливостей організації освітнього процесу шляхом використання педагогічних технологій; у студентів низький рівень знань з фахових дисциплін; вони не зовсім вміють контролювати навчальний процес з використання педагогічних технологій; незрозуміння способів та шляхів використання педагогічних технологій у початковій школі; байдуже ставлення до самовдосконалення, воно здійснюється переважно інтуїтивно.

Студенти цього рівня готовності ставляться до інноваційної діяльності, до використання педагогічних технологій, як до альтернативи традиційної практики навчання. Основою такого ставлення виступає емоційна, часто інтуїтивна налаштованість – тому, що це для них є новим, незрозумілим, а недостатні теоретичні знання не дозволяють збагнути особливості використання педагогічних технологій. Педагогічна рефлексія у таких студентів відсутня.

Репродуктивний (середній) рівень готовності характеризується ситуативним ставленням майбутніх учителів до використання педагогічних технологій у початковій школі; активним ставленням до професії, педагогічної діяльності; низький рівень бажання розширювати коло знань з педагогічних технологій та особливостей їх застосування в освітньому процесі; поверхневі знання теоретичних основ створення авторських педагогічних технологій; вміння використовувати педагогічні технології, з метою забезпечення кращого кінцевого результату навчання, налагодження взаємодії з суб'єктами навчання;

вміння розуміти необхідність застосування тієї чи іншої педагогічної технології в освітньому процесі. Вибір педагогічної технології є ситуативним, студенти вміють оцінити власний рівень готовності до використання педагогічних технологій.

Студенти-майбутні учителі даного рівня готовності досить добре обізнані з теоретичним матеріалом, змістом, методиками застосування педагогічних технологій в освітньому процесі. Однак використання педагогічних технологій є невпорядкованим.

Пошуковий (достатній) рівень – це прояв у майбутніх учителів стійкого інтересу до педагогічних технологій; позитивне ставлення до організації освітнього процесу з використанням педагогічних технологій з метою його оптимізації; розуміння теоретичних аспектів використання педагогічних технологій у певних навчальних ситуаціях; вміння змотивувати учнів на уроці, створити позитивну атмосферу, налагодити суб'єкт-суб'єктну взаємодію шляхом використання педагогічних технологій. Такі студенти відзначаються постійним прагненням до самоосвіти, розширення кола знань, отримання нового цікавого досвіду що стосується використання педагогічних технологій.

Майбутні учителі, які належать до цього рівня готовності, прагнуть працювати по-новому, втілюючи у власній професійній діяльності вже відомі їм педагогічні технології.

Творчий (високий) рівень характеризується тим, що майбутні учителі усвідомлюють необхідність використання педагогічних технологій в освітньому процесі початкової школи; вони здатні переконати усіх у необхідності застосування педагогічних технологій на уроці; у студентів є теоретичні знання щодо проектування власних авторських педагогічних технологій, які можна використовувати у початковій школі; вміння стимулювати учнів .забезпечити активну взаємодію усіх учасників освітнього процесу; здатність відібрати та активно використовувати оптимальні педагогічні технології в залежності від

уроку, його мети та завдань. Такі студенти відзначають сформованість адекватної самооцінки щодо сформованості власного рівня готовності до використання педагогічних технологій у педагогічній діяльності.

Майбутні учителі, які творчо ставляться до інноваційної педагогічної діяльності, до використання педагогічних технологій в освітньому процесі початкової школи, мають досить широкі знання про нові наукові підходи до навчання молодших школярів, володіють новітніми педагогічними технологіями та прагнуть до створення авторських.

Таким чином, ми виокремили критерії з відповідними показниками та рівні готовності майбутніх учителів до використання педагогічних технологій у початковій школі. Далі, відповідно до логіки нашого дослідження, потрібно проаналізувати стан готовності майбутніх учителів до використання педагогічних технологій у початковій школі.

2.2 Емпіричне дослідження стану готовності майбутніх учителів до використання педагогічних технологій у початковій школі

Перед проведенням експериментального дослідження процесу формування готовності майбутніх учителів початкової школи до використання педагогічних технологій в освітньому процесі нами здійснено аналіз щодо виявлення особливостей підготовки студентів спеціальності «Початкова освіта». Так, до навчальних предметів, спецкурсів, які відіграють важливу роль у професійному становленні майбутнього вчителя початкової школи, відносяться такі, як: «Педагогіка», «Історія педагогіки», «Дидактика», «Основи педагогічної майстерності та творчості вчителя» та ін.

На наш погляд, позитивним аспектом підготовки вчителя початкової школи, є введення до навчальних планів ЗВО таких курсів: «Педагогічні

технології у початковій школі», «Інноваційні педагогічні технології», «Сучасні інформаційні технології в діяльності вчителя початкових класів», які сприяють формуванню у майбутніх учителів початкової школи здатності реалізовувати прогностичну, дослідницьку, управлінську та ряд інших виробничих функцій. Так, курс «Педагогічні технології у початковій школі» розкривається через систему лекційних, семінарсько-практичних занять, самостійну та індивідуальну роботу студентів, проходження педагогічної практики у школі. Студенти-майбутні учителі опановують різними педагогічними технологіями через визначення завдань навчально-виховного характеру молодших школярів за умов організації освітньої діяльності у різних технологічних системах; вибір найкращого варіанту взаємодії вчителя та учнів; відбір та використання оптимальних форм, методів та засобів співпраці (технологічних засобів); обрання методів та засобів контролю, оцінювання та стимулювання різноманітних видів діяльності молодших школярів;

По завершенню слухання курсу студенти набувають таких умінь: визначати завдання щодо навчання та виховання молодших школярів у різноманітних технологічних системах навчання; продумувати та конструювати структурні компоненти власної діяльності й завдання, що слід розв'язати у ході їх реалізації; обирати найоптимальнішу послідовність різних видів співпраці вчителя та учнів; визначати найбільш раціональні технологічні засоби (методи, форми і т.д.) з метою реалізації завдань навчання та виховання молодших школярів тощо.

Застосування саме такого підходу, на нашу думку, відповідає вимогам сьогодення, сприяє фаховому саморозвитку та усвідомленому психолого-педагогічному становленню вчителя початкової школи, розширює зміст його підготовки, забезпечує умови для цілеспрямованого розвитку творчих здібностей студентів-майбутніх учителів, їх стимулювання та є фундаментом для ефективного, продуманого впровадження спецкурсів із вивчення щодо

застосування нових, сучасних педагогічних технологій у практику підготовки майбутнього вчителя початкової школи.

Отож далі, перейдемо безпосередньо до емпіричного дослідження стану готовності майбутніх учителів початкової школи до використання педагогічних технологій.

Відповідно до програми експерименту було визначено послідовність виконання ряду завдань констатувального етапу дослідження:

- визначення цілей проведення експерименту;
- уточнення кількості учасників дослідження;
- відбір оптимальних методів діагностики сформованості рівнів підготовки майбутніх учителів початкової школи до використання педагогічних технологій у професійній освітній діяльності;
- аналіз та оцінювання традиційної системи професійної підготовки майбутніх вчителів початкової школи до використання педагогічних технологій (за визначеними критеріями та показниками);
- виявлення стану готовності майбутніх учителів початкової школи до використання педагогічних технологій.

Мета педагогічного експерименту полягала у визначенні початкової діагностики сформованості рівнів готовності майбутніх учителів початкової школи до використання педагогічних технологій у професійній діяльності. Під час проведення експериментального дослідження було залучено 83 студенти 6-ого курсу заочної форми навчання спеціальності «Початкова освіта» факультету педагогіки, психології та соціальної роботи Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича.

Під час проведення експерименту ми враховували загальні принципи організації експериментальної роботи, такі, як:

- педагогічне дослідження має базуватися на методологічно обґрунтованій гіпотезі;

- важливою умовою є нейтралізація незалежних змінних, для того, що ці дані не впливали на залежні змінні;
- проведення експерименту має будуватися на наукових принципах;

У процесі констатувального експерименту застосовували такі методи дослідження: анкетування, опитування, бесіди, спостереження. Ставили за мету, також, виявити та теоретично обґрунтувати істотні зв'язки між змінами в змісті, формах та способах організації професійного навчання та результатами практичної підготовки студентів-майбутніх учителів початкової школи, динамікою оволодіння ними професійними вміннями щодо використання педагогічних технологій під час навчання молодших школярів. Для цього використовували опитування, анкетування, проводили бесіди зі студентами, методи математичної статистики для підтвердження вірогідності одержаних результатів.

Дослідження стану готовності майбутніх учителів початкової школи до використання педагогічних технологій за визначеними критеріями з відповідними показниками, застосовано такі методи: анкетування (визначення самооцінки студентів); аналіз конспектів уроків, проведених під час практики у школі; бесіди та ін.

Відповідно до виокремленої, у попередніх розділах нашого дослідження, структури готовності майбутніх учителів початкової школи до використання педагогічних технологій, з метою аналізу стану сформованості готовності студентів до використання педагогічних технологій було розроблено низку опитувальників.

Так, *мотиваційний* компонент у структурі готовності майбутніх учителів до використання педагогічних технологій, відображає рівень вмотивованості майбутніх учителів до застосування педагогічних технологій у професійній педагогічній діяльності; *когнітивний* компонент – обізнаність студентів-майбутніх учителів щодо педагогічних технологій та усвідомлення необхідності

розвивати готовність до їх використання в освітньому процесі; рівень сформованості вмінь і навичок застосування педагогічних технологій та можливості зростання рівня їх сформованості відображає *операційно-діяльнісний* компонент; за розвиток емоційно-особистісних характеристик майбутніх учителів початкової школи, які сприятимуть зростанню готовності до використання педагогічних технологій, а також розвитку самооцінки, самоаналізу відповідає *рефлексивно-корекційний* компонент.

Підбір питань опитувальника, який би дозволив нам дослідити рівень готовності майбутніх учителів початкової школи до використання педагогічних технологій, здійснювався на основі висновків, зроблених нами у першому розділі нашого дослідження. Питання опитувальника (самооцінка студентами власної діяльності відповідно до визначених критеріїв з показниками) дозволили визначити рівень сформованості мотиваційного компонента готовності до використання педагогічних технологій.

Опитувальник містив питання у формі оціночних суджень та певних проблемних ситуацій. Щоб перевірити результати анкети та здійснити подальший аналіз відповідей ми присвоїли кожній відповіді на питання бальний показник. За нашим питальником, початковий рівень сформованості мотиваційного компонента готовності використання педагогічних технологій характеризувався загальною сумарною кількістю балів від 0 до 6 балів. Загальна сумарна кількість балів від 7 до 12 балів відповідає середньому рівню сформованості мотиваційного компонента готовності використання педагогічних технологій. Достатній рівень сформованості мотиваційного компонента готовності використання педагогічних технологій – загальна кількість балів від 13 до 18 балів. Сумою балів від 19 до 24 визначався високий рівень сформованості мотиваційного компонента готовності використання педагогічних технологій.

Статистичні результати опитувальника ми підсумували, врахувавши при цьому кількість запитань, максимальну кількість балів, одержану за відповідь на питання, та суми балів щодо рівня сформованості структурного компонента, який оцінювався. Шкала оцінка кожної ознаки запропонованих анкет на дослідження компонентів готовності майбутніх учителів початкової школи до використання педагогічних технологій є такою: 5 балів – ознака сформована на високому рівні, 4 бали – достатній рівень, 3 бали – середній рівень сформованості, 2 бали – рівень нижче середнього, 1 бал – початковий рівень, 0 балів – ознака не сформована.

Рівень сформованості мотиваційного компонента готовності майбутніх учителів початкової школи до використання педагогічних технологій, за результатами опитувальника відображено у таблиці 2.1 та представлено графічно на рис.2.1.

Таблиця 2.1

**Оцінка рівнів сформованості мотиваційного компонента готовності
майбутніх учителів початкової школи
до використання педагогічних технологій**

Рівні	Показники	
	<i>абс. к-сть</i>	<i>%</i>
Інтуїтивний (початковий)	10	12,1
Репродуктивний (середній)	28	33,7
Пошуковий (достатній)	39	47
Творчий (високий)	6	7,2%
ВСЬОГО	83	100%

За результатами дослідження прослідковуємо низький рівень сформованості мотиваційного компонента готовності майбутніх учителів початкової школи до використання педагогічних технологій на високому рівні (7,2%). Констатуємо також, що показники сформованості мотиваційного компонента готовності майбутніх учителів початкової школи до використання педагогічних технологій знаходяться на середньому (33,7%) та достатньому (47%) рівнях.

Аналіз відповідей опитувальника свідчить про переважання інертного ставлення майбутніх учителів до використання педагогічних технологій у професійній діяльності, що, як ми вважаємо, є неприпустимим у роботі вчителя, зважаючи на переваги, які надають педагогічні технології для ефективності освітнього процесу.

Одержані результати дослідження вивчення стану сформованості мотиваційного компонента готовності майбутніх учителів початкової школи до використання педагогічних технологій також представлено графічно на рисунку 2.1.

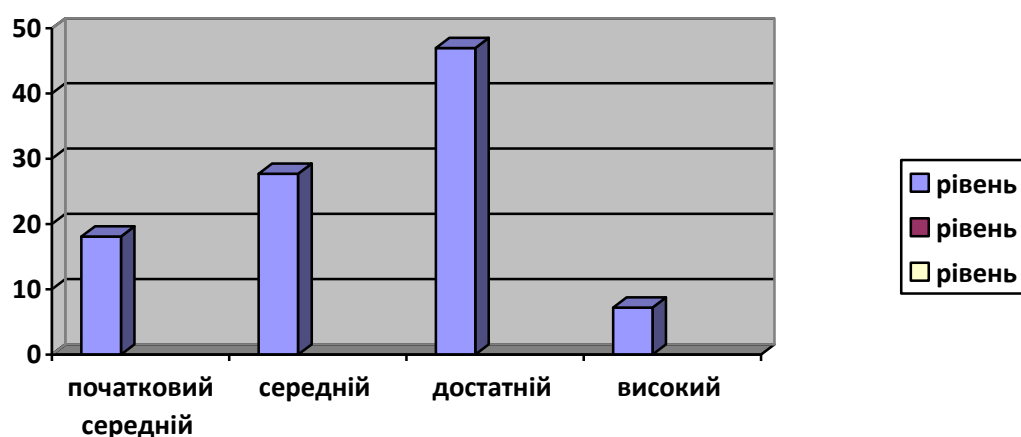

Рис. 2.1 Динаміка рівня сформованості мотиваційного компонента готовності майбутніх учителів початкової школи до використання педагогічних технологій

Результати даної діагностики свідчать про досить незначний високий рівень сформованості мотиваційного компонента готовності майбутніх учителів початкової школи до використання педагогічних технологій. Студенти не демонструють значного інтересу до занять із застосуванням педагогічних технологій, не вбачають необхідності використовувати їх у власній професійній діяльності.

Наступна наша анкета призначалася для самооцінки студентами-майбутніми учителями рівня сформованості власних знань щодо психолого-педагогічних особливостей молодших школярів та знання педагогічних технологій, їх класифікації. Так, під час проведення опитування, студенти мали дати відповідь на питання типу: «Чи знаю...», «Чи необхідно у школі використовувати педагогічні технології...», «Чи краще учні сприйматимуть навчальний матеріал, якщо він підкрілений педагогічними технологіями...», «Яких вимог потрібно дотримуватися під час застосування педагогічних технологій», «Які педагогічні технології, на Вашу думку, є найефективнішими, і чому» і т.д.

Результати визначення рівня сформованості змістового компонента готовності майбутніх учителів початкової школи до використання педагогічних технологій представлено у таблиці 2.2.

Таблиця 2.2

**Оцінка рівнів сформованості когнітивного компонента готовності
майбутніх учителів початкової школи
до використання педагогічних технологій**

Рівні	Показники	
	<i>абс. к-сть</i>	<i>%</i>
Інтуїтивний (початковий)	22	26,6
Репродуктивний	37	44,7

(середній)		
Пошуковий (достатній)	17	20,2
Творчий (високий)	7	8,5
ВСЬОГО	83	100%

Як показали результати дослідження, рівень сформованості когнітивного компонента готовності майбутніх учителів початкової школи до використання педагогічних технологій знаходиться на середньому (44,7%) та початковому (26,6%) рівнях. Високий (творчий) рівень складає 8,5% опитаних.

Отже, за результати опитувальника, констатуємо недостатній рівень сформованості когнітивного компонента готовності майбутніх учителів початкової школи до використання педагогічних технологій.

Узагальнені дані зображено графічно на рисунку 2.1.

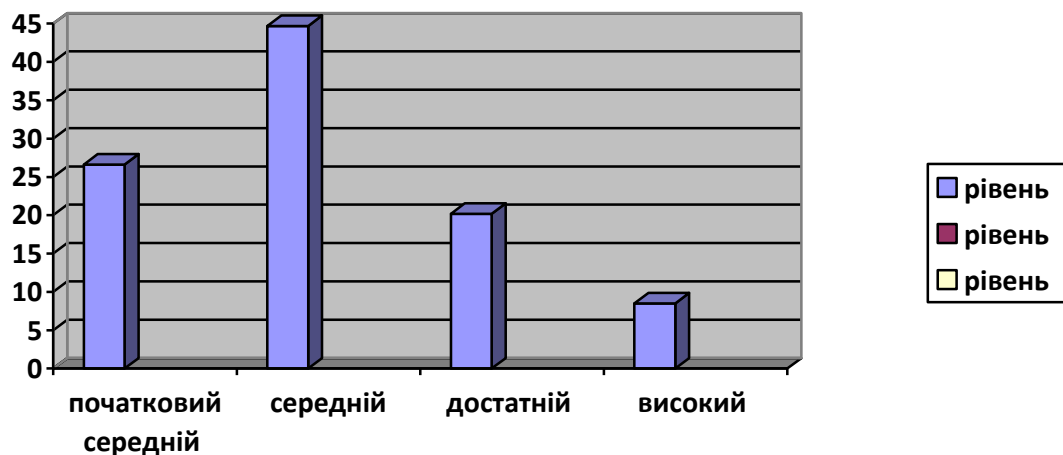

Рис. 2.1 Динаміка рівня сформованості когнітивного компонента готовності майбутніх учителів початкової школи до використання педагогічних технологій

Для визначення рівня сформованості вмінь майбутніх учителів початкової школи використовувати педагогічні технології у професійній діяльності нами,

аналогічно до представленого вище опитувальника на визначення рівня сформованості когнітивного компонента досліджуваної готовності, було запропоновано студентами авторський опитувальник. В опитувальнику кожна позиція відображала вміння майбутніх учителів щодо застосування педагогічних технологій у професійній діяльності, а респондентам потрібно було здійснити самооцінку сформованості означених умінь.

У таблиці 2.3 та на рисунку 2.3 нами представлено результати визначення рівня сформованості операційно-діяльнісного компонента готовності майбутніх учителів початкової школи до використання педагогічних технологій.

Таблиця 2.3

**Оцінка рівнів сформованості операційно-діяльнісного компонента
готовності майбутніх учителів початкової школи до використання
педагогічних технологій**

Рівні	Показники	
	<i>абс. к-сть</i>	<i>%</i>
Інтуїтивний (початковий)	21	25,3
Репродуктивний (середній)	44	53,1
Пошуковий (достатній)	12	14,4
Творчий (високий)	6	7,2
ВСЬОГО	83	100%

Результати дослідження засвідчили недостатній рівень сформованості операційно-діяльнісного компонента готовності майбутніх учителів початкової школи до використання педагогічних технологій. Так, високий рівень 7,2 % респондентів, достатній рівень 14,4 %, середній рівень – 53,1%. Близько

половини студентів продемонстрували початковий рівень сформованості умінь (25,3%).

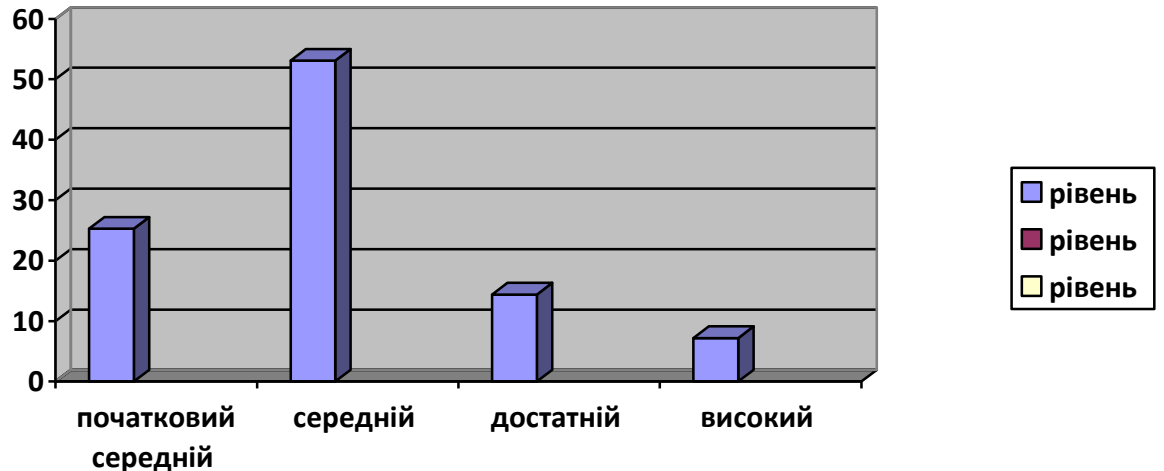

Рис. 2.3 Динаміка рівня сформованості операційно-діяльнісного компонента готовності майбутніх учителів початкової школи до використання педагогічних технологій

Дані опитувальника є свідченням того, що студенти не вміють правильно відбирати та застосовувати педагогічні технології на практиці, не готові до створення власних авторських педагогічних технологій для ефективного здійснення освітнього процесу тощо. Таку ситуацію пояснюємо тим, що у студентів відсутній достатній досвід організації навчально-пізнавальної діяльності молодших школярів із використанням педагогічних технологій.

Рівень рефлексії майбутніх учителів початкової школи до використання педагогічних технологій у професійній діяльності визначався за опитувальником.

Дані дослідження представлені у таблиці 2.4 та на рисунку 2.4.

**Оцінка рівнів сформованості рефлексивно-корекційного компонента
готовності майбутніх учителів початкової школи
до використання педагогічних технологій**

Рівні	Показники	
	<i>абс. к-сть</i>	<i>%</i>
Інтуїтивний (початковий)	41	49,4
Репродуктивний (середній)	29	35
Пошуковий (достатній)	8	9,5
Творчий (високий)	5	6,1
ВСЬОГО	83	100%

Як показали результати дослідження сформованості рівня рефлексії у студентів використовувати педагогічні технології у майбутній професійній діяльності – він є недостатнім: високий (6,1%), достатній (9,5%), середній (35,7%), початковий (49,4%) рівні.

За результатами аналізу даних опитувальника, у майбутніх учителів початкової школи здатність до аналізу власної діяльності, способів та можливостей оцінки технологічних ресурсів, самоаналізу та самооцінки власних знань і умінь щодо використання педагогічних технологій, знаходиться на низькому рівні.

Дані анкети підтвердили, що рівень сформованості рефлексивно-корекційного компонента готовності майбутніх учителів початкової школи до використання педагогічних технологій знаходиться на рівні нижче достатнього. Саме тому, потрібно вчити майбутніх учителів використовувати та створювати власні авторські педагогічні технології у майбутній професійній діяльності.

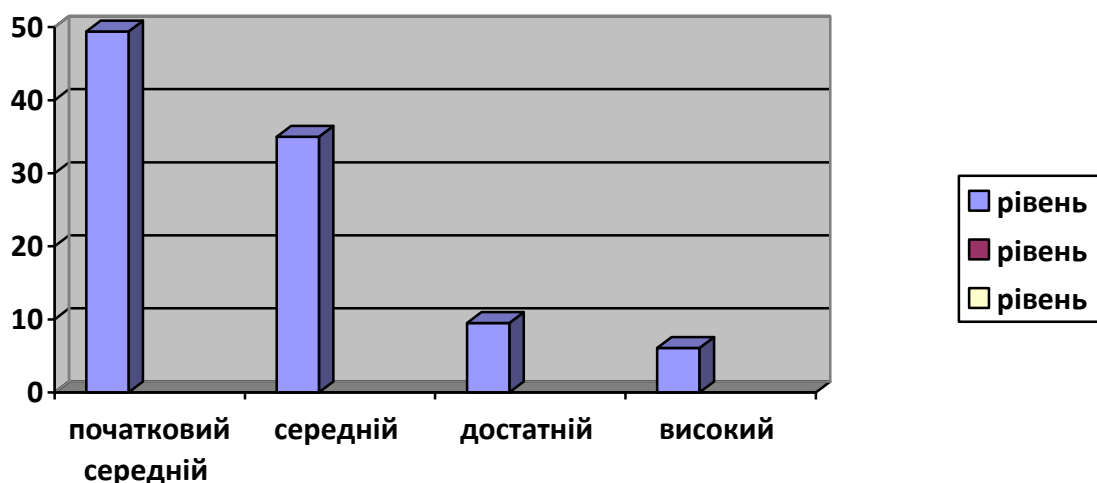

Рис. 2.4 Динаміка рівня сформованості рефлексивно-корекційного компонента готовності майбутніх початкової школи до використання педагогічних технологій

Загальні результати опитування майбутніх учителів за рівнями сформованості компонентів готовності до використання педагогічних технологій у професійній діяльності, свідчать про те, що переважна більшість майбутніх учителів мають початковий і середній рівні сформованості компонентів готовності до використання педагогічних технологій.

Дані, подані у таблицях та на рисунках, засвідчують, що мотиваційний компонент готовності до використання педагогічних технологій набрав більшу вагу, порівняно з іншими компонентами, що пояснюється наступним чином: у студентів-майбутніх учителів бажання працювати згідно вимог сьогодення сформоване, однак є реально певні прогалини у знаннях, вміннях і навичках, сформованій рефлексії – необхідних для реалізації цього бажання. Саме розвитку означених компонентів повинна приділятися найбільша увага на етапі професійного ставновлення майбутніх фахівців.

Таким чином, ми дійшли висновку, що переважна більшість студентів-майбутніх учителів, має здебільшого середній рівень сформованості готовності

до використання педагогічних технологій (за всіма критеріями, та структурними компонентами), що свідчить про недостатність теоретичної та практичної підготовки майбутніх учителів для розроблення та використання в освітньому процесі сучасних педагогічних технологій, що вказує на доцільність упровадження розробленої методичної системи.

2.3 Форми, методи, прийоми активізації процесу підготовки майбутніх учителів до використання педагогічних технологій

У світі сучасних тенденцій, які стрімко відбуваються у галузі педагогічної освіти, пріоритетною є вимога до педагогічного професіоналізму та особистісних якостей особистості вчителя. Модернізація освіти та зміна світоглядної парадигми, соціальна потреба інформаційного суспільства, - висувають якісно нові вимоги до професійної компетентності майбутніх учителів початкової школи. Так, дослідник Т.Коломієць, у підготовці майбутнього вчителя до педагогічної діяльності, виокремив основні цілі, до яких відніс такі:

- 1) становлення нового діалогічного стилю комунікабельної та інтелектуальної діяльності, нових способів соціальних та міжособистісних взаємодій;
- 2) розвиток нової особистісної позиції та нового змісту організації освітнього процесу;
- 3) вироблення нового типу методологічного, аналітичного та проектно-конструктивного мислення; прагнення до неперервної освіти та постійного самовдосконалення [31,с.13].

Відтак, одним із шляхів підвищення якості професійної підготовки майбутнього вчителя початкової школи є визначення оптимальних форм,

методів, прийомів активізації готовності педагогів до використання педагогічних технологій, відповідно до яких має бути побудований освітній процес у ЗВО.

Освітній процес закладу вищої освіти, який зорієнтований на формування готовності майбутніх учителів початкової школи до використання педагогічних технологій, потребує відповідних змін щодо організації. Розглянемо ці зміни більш детально.

Наукова та методична цінність виокремлених підходів проблеми нашого дослідження (підрозділ 1.2), вимагає детального опису принципів, на основі яких здійснюється освітній процес студентів-майбутніх учителів спеціальності «Початкова освіта». Так, педагогічні принципи, їх розгляд, дозволить зрозуміти вимоги щодо змісту та організації освітнього процесу у ЗВО, вибору оптимальних форм, методів, засобів навчання. На основі принципів зможемо сформулювати вимоги до успішного досягнення поставлених цілей.

Отож принципи навчання є теоретичним узагальненням педагогічної практики, які виникли у педагогічній діяльності, носять об'єктивний характер, та, безпосередньо, впливають із закономірностей навчання. Принципи застосування педагогічних технологій на заняттях досліджував П.Гевал та виокремлював наступні:

- принцип наочності (використання на заняттях ілюстративних матеріалів, різноманітних педагогічних технологій). На думку автора це дозволить підвищити рівень засвоєння студентами навчального матеріалу, сприятиме скороченню часу на навчання;

- принцип міцності (використання на заняттях сучасних педагогічних технологій дозволяє більш глибоко зрозуміти матеріал, що вивчається);

- принцип науковості (забезпечення змісту освіти обґрунтованими науковими фактами, поняттями, теоретичними відомостями щодо ключових аспектів тем навчального предмета);

- принцип доступності (тут використання педагогічних технологій перегукується з використанням диференційованих завдань, які дозволяють залучити до роботи всіх студентів та роблять навчальний матеріал доступним, зрозумілим);

- принцип системності (використання педагогічних технологій повинно бути систематичним, з опорою на попередні знання студентів);

- принцип послідовності (застосування педагогічних технологій відбувається послідовно, чітко продумано з боку вчителя) [57].

Проблема нашого дослідження, щодо формування готовності майбутніх учителів до використання педагогічних технологій у практичній професійній діяльності, потребує розгляду оптимальних відповідних методів та засобів активізації цього процесу. Сюди відносимо такі *групи методів*:

- методи стимулювання навчально-пізнавальної діяльності;
- ігрові методи;
- методи моделювання та презентації педагогічних технологій під час навчання,;

- методи активного формування;
- методи самоконтролю та взаємоконтролю.

До засобів активізації професу формування готовності майбутніх учителів до використання педагогічних технологій відносимо:

- словесні (підручники, навчальні посібники);
- наочні (мультимедійні презентації, відеуроки, проекти);
- засоби контролю та корекції (тестування, співбесіди, виконання індивідуальних завдань, опитування).

У контексті нашого дослідження, все ж, провідна роль належить активним методам, які сприятимуть підвищення рівня готовності майбутніх учителів до використання педагогічних технологій. Таке твердження є основним тому, що: характер провідного типу навчальної взаємодії не лише відіграє важливу роль

для особистості, яка навчається, але й має серйозні соціальні наслідки. Адже, за умов традиційного навчання та навчальної взаємодії викладача та студентів, активність останніх визначається в межах імітації дій викладача, або ж копіювання певним зразкам, що, в свою чергу, буде визначати репродуктивну форму засвоєння матеріалу, звужить спектр мотивів навчання, і буде виховувати пасивного студента, який не готовий проявляти себе. Натомість, використання в освітньому процесі сучасних педагогічних технологій, дозволить студентам-майбутнім учителям відчувати себе активними суб'єктами педагогічної взаємодії, які готові до самостійної організації власної професійної діяльності, взмозі вирішити конкретні професійно-зорієнтовані завдання. Використання педагогічних технологій сприятиме підвищенню рівня пізнавальної та комунікативної активності студентів, що в свою чергу, буде спроектовано на мотивування щодо застосування педагогічних технологій в організації процесу навчання в школі. Організація освітнього процесу у ЗВО таким чином дозволить нам підготувати студентів, які володіють теоретичним та практичним досвідом використання педагогічних технологій у початковій школі.

Отже, далі пропонуємо алгоритм організації освітнього процесу у ЗВО із застосуванням відповідних форм, що сприятимуть активізації процесу готовності майбутніх учителів до використання педагогічних технологій. Це такі форми, як: мультимедійна лекція (використання педагогічних технологій), семінари, практичні заняття (створення проектів, авторських педагогічних технологій), самостійна робота студентів.

Методична готовність викладача до побудови заняття із використанням сучасних педагогічних технологій містить такі етапи:

- 1) визначення доцільності використання тієї чи іншої педагогічної технології під час вивчення теми;
- 2) підбір оптимальної педагогічної технології, яка б відповідала темі заняття;
- 3) визначення типу, структури заняття;

- 4) обґрунтування ролі та позиції педагогічних технологій у структурі певного заняття;
- 5) правильний вибір оптимальних форм взаємодії між учасниками освітнього процесу під час заняття [70,с.65].

Перейдемо до розгляду мультимедійних лекцій. Проведення таких лекцій повинно збільшити практичну спрямованість навчальної дисципліни, потребує вдосконалення методі теоретичної підготовки студентів до заняття та під час його проведення. Мультимедійна лекція – це систематичний, послідовний, логічний, великий за обсягом навчальний матеріал, у ході якого розкривається зміст наукових проблем. Лекція, яка добре продумана, структурована – містить не лише теоретичні відомості та факти, але й, спонукає студентів до роздумів, вчить їх мислити. Так, міркування, докази викладача часто переходять до переконань студентів, а стиль викладання (манера), спосіб подачі матеріалу – зразком для студентів для майбутньої професійної діяльності.

Л.Бауер, лекцію, визначає як навчальну технологію, що дозволяє за певний проміжок часу викладачу усно подати інформацію студентам. Так, створюється в аудиторії така навчальна ситуація, де основним завданням студентів є засвоєння інформації [78].

Мультимедійна лекція, як зазначає А.Яковлев, є презентацією, у якій інформація подається досить стисло, у графічній формі, і супроводжується коментарями лектора та використанням додаткових аудіо-, відео засобів. Нам видається доцільним доповнити вимоги дослідника, та зазначити наступне: ефективність лекції залежить не тільки від її змісту та використаних мультимедійних технологій, які застосовує лектор, а й від організації та реалізації самостійної роботи студента з метою засвоєння навчального матеріалу [48].

Таким чином, визначаємо основні вимоги до мультимедійної лекції:

- 1) навчальний матеріал слід подавати стисло, структуровано, використовуючи при цьому графічні зображення;
- 2) використання додаткових ефектів, що підсилять зміст лекції;
- 3) налаштування студентів на самостійну роботу з опрацювання лекційного матеріалу та складання опорних тез лекції.

У зміст мультимедійної форми навчання входять:

- матеріал лекції; робота з додатковими джерелами інформації (інтернет-ресурси, навчальні посібники);
- самостійне опрацювання студентами лекційного матеріалу та складання конспекту;
- діяльність студентів на семінарських, практичних заняттях;
- оцінювання викладачем практичних робіт студентів, та змісту опорних конспектів лекцій [48].

Під час проведення лекцій такого типу студенти традиційно слухають, переглядають матеріал, ведуть активний діалог з викладачем, конспектують опорні тези, дискутують з одногрупниками. Проте, лекції є досить об'ємними за обсягом матеріалу, і не завжди студенти взмозі цілком його засвоїти. Для цього слід організувати самостійну роботу студентів, спрямовану на аналіз лекційного матеріалу. Ми пропонуємо, щоб студенти після лекції з метою кращого, більш глибокого засвоєння матеріалу і вироблення практичних вмінь застосування одержаних знань на практиці – самостійно створювали текстово-графічний малюнок-схему лекції, за опорними тезами.

У зміст опорного конспекту лекції входять: ключові поняття лекції; ілюстрації; таблиці; словесні пояснення; виконання завдань, одержаних під час лекції; запитання викладача; цитати з навчальних посібників; інтернет-посилання; ідеї та пропозиції студента щодо теми лекції. Необхідність розробки студентами конспекту лекції, пояснюємо тим, що лекційний матеріал буде кращим чином опрацьований. Завдання викладача – перевіряти опорні

конспекти лекції. Така взаємодія викладача зі студентами сприятиме формуванню готовності майбутніх учителів до використання педагогічних технологій у професійній діяльності. Мультимедійна лекція може проводитися у формі проблемної лекції, лекції-діалогу, лекції-консультування, проектної лекції тощо.

Реформування освіти сьогодні, ті зміни, що активно відбуваються, вимагають більшої самостійності студентів, їх практичної підготовки. Саме тому, самостійну роботу засновану на створенні власних авторських педагогічних технологій, виділяємо як особливу форму організації навчання. Самостійна робота студентів може бути:

- масова (проведення круглих столів; студентські наукові конференції; підсумкові звітні конференції з педагогічної практики);
- групова (створення групових проектів; педагогічних технологій; узагальнення та презентація передового педагогічного досвіду щодо застосування педагогічних технологій);
- індивідуальна (виконання студентами рефератів, курсових проектів, індивідуальних самостійних завдань) [41].

Самостійна робота студента побудована таким чином, що викладач дає студентам завдання під час лекційного заняття, яке вони повинні виконати із використанням педагогічних технологій, за необхідності – під керівництвом педагога. Виконання таких завдань сприятиме збільшенню самостійності студентів та формуванню у них готовності до використання педагогічних технологій у майбутній професійній діяльності.

Завдання, які передбачають створення студентами власних педагогічних технологій, закріплюють здобуті теоретичні знання та навички, розвивають творчі здібності, які сприяють креативному застосуванню педагогічних технологій в освітньому процесі початкової школи. Презентація власного

проекту (створення педагогічної технології; нові можливості її використання) передбачають етап захисту, який відбувається за наступним алгоритмом:

- 1) навчальна мета проекту;
- 2) вікова категорія, де можна використовувати педагогічну технологію (проект);
- 3) навчальний предмет, що є найбільш сприятливим для реалізації ключових аспектів педагогічної технології;
- 4) презентація проекту (педагогічної технології) [46,с.67].

Студенти, виконуючи такі завдання, розвиваються у комунікативному, технологічному аспектах, а також, розкривають себе як майбутні вчителі початкової школи. Навчання студентів шляхом використання педагогічних технологій, призводить до усвідомлення ними того, що викладач є організатором навчального процесу, консультантом, співрозмовником., а студенти – активними учасниками педагогічної взаємодії, які здатні організувати власну професійну діяльність спрямовану на вирішення професійно-зорієнтованих завдань.

Поряд з лекційними заняттями, виконання студентами самостійних практичних завдань, ще однією з основних організаційних форм навчальної діяльності студентів розглядаємо семінарські заняття, семінари-тренінги, які сприятимуть формуванню сдолідницького підходу до вивчення навчального матеріалу.

Семінарські заняття визначають специфіку використання педагогічних технологій, які повинні бути представлені та реалізовані практично. На семінарських заняттях потрібно демонструвати практичну реалізацію, особливості застосування сучасних педагогічних технологій в освітньому процесі початкової школи. Студенти обговорюють теоретичні питання, які стосуються вивченого матеріалу у вигляді фронтального опитування, а, також, шляхом застосування педагогічних технологій.

Проведення семінарських занять з курсу «Педагогічні технології у початковій школі» дозволило нам здійснити аналіз основних аспектів різноманітних педагогічних технологій, дослідити механізми їх впливу на особистість молодшого школяра, зрозуміти передумови ефективності тощо. Під час проведення семінарських занять студенти:

- 1) конкретизували професійні знання та практичні вміння;
- 2) мали можливість спробувати змодельовати освітній процес початкової школи з використанням педагогічної технології;
- 3) добирали способи визначення системи методів і форм діяльності учнів, методів і форм діяльності вчителя;
- 4) вчилися діагностувати результати, виділяли прийоми впровадження педагогічних технологій на основі таких ознак, як: концептуальність (обґрунтування навчальних цілей на дидактичній, психологічній, філософській основі), системність (цілісність та логічність взаємозв'язків усіх аспектів педагогічного процесу), ефективність, відтворюваність, керованість (вибір та варіативність методів та засобів навчання для коригування результатів).

Проведення семінарських занять також дає можливості для організації самостійної роботи студентів, яка направлена на аналіз потенційних сфер використання педагогічних технологій, з урахуванням умов їх використання та наукової концепції. Проведення такого аналізу вимагало виокремлення найбільш ефективних методів та прийомів використання педагогічних технологій з точки зору її потенційного переходу у нові умови. Студенти віднаходили спільні ознаки умов використання педагогічних технологій, детально обґрунтовували певні необхідні зміни, що треба запровадити з метою адаптування технології до використання у нових умовах чи частково змінених.

Кожна окрема педагогічна технологія, та розуміння наукової концепції організації освітнього процесу за нею, а також пошук методів її реалізації визначив підґрунтя для висунення припущень щодо їх можливостей у

розв'язанні інших педагогічних завдань, які також потребують нових методів та прийомів використання трансформованої педагогічної технології. У результаті, професійна підготовка майбутнього фахівця акцентується на знаннях та їх звязку між цілями, завданнями та вибором методів їх реалізації, усвідомленні результатів педагогічної технології. Це сприяло розширенню комплексу прийомів використання педагогічних технологій в освітньому процесі:

- адаптування педагогічної технології до нових умов використання;
- модернізація педагогічної технології задля розширення спектру професійних завдань, які можна вирішити засобами педагогічних технологій;
- розробка власних методичних прийомів використання педагогічних технологій;
- пошук, відбір та застосування педагогічних технологій разом зі створенням власної системи прийомів її застосування;
- поєднання елементів педагогічних технологій з метою створення нових, удосконалених авторських педагогічних технологій.

Отже, проаналізовані складові змісту професійної підготовки майбутнього вчителя дозволяють узагальнити методи реалізації системи підготовки майбутніх учителів до використання педагогічних технологій:

- 1) аналіз передового педагогічного досвіду щодо впровадження педагогічних технологій в освітній процес початкової школи;
- 2) вивчення документів, що визначають інноваційну діяльність педагога, та регулюють вибір методів та прийомів реалізації освітнього процесу шляхом використання педагогічних технологій;
- 3) аналіз умов застосування відомих педагогічних технологій, можливостей їх реалізації для вирішення педагогічних завдань;

- 4) порівняння сучасних педагогічних технологій та їх змістовго наповнення з традиційними підходами організації освітнього процесу у початковій школі;
- 5) аналіз умов застосування педагогічних технологій з сучасними особливостями побудови освітнього процесу;
- 6) винтез прийомів використання педагогічних технологій через вивчення змісту та усвідомлення доцільності їх використання для вирішення конкретних педагогічних завдань, які сприятимуть формуванню власного стилю застосування педагогічних технологій;
- 7) визначення підґрунтя для використання нових педагогічних технологій трансформованих змінених умовах;
- 8) узагальнення власного досвіду адаптації, модернізації, створення та впровадження педагогічних технологій;
- 9) узагальнення ідей щодо цікавого оригінального поєднання частин педагогічних технологій для моделювання авторського технологічного рішення педагогічних завдань;
- 10) моніторинг (метод створення системи знань, умінь, професійно значущих якостей, рівень мотивації та здійснення самоуправління професійним розвитком студента під час професійної підготовки).

Перелічені методи, прийоми дозволять організувати самостійну роботу студентів стосовно опанування теоретичними знаннями, узагальнення системи умінь та формування професійно значущих якостей з метою адаптування, розроблення та впровадження педагогічних технологій під час професійної підготовки.

Обґрунтування системи засобів активізації готовності студентів-майбутніх учителів до використання педагогічних технологій спирається на її зміст та методи фахової підготовки. Узагальнення досвіду опрацювання й впровадження

сучасних педагогічних технологій, моделювання прийомів їх удосконалення – формують індивідуальний методичний комплекс майбутнього вчителя.

До засобів активізації готовності студентів до використання педагогічних технологій належать:

- спектр педагогічних технологій, які є найрозповсюдженішими та широко вживаними;
- сучасні наукові видання та посібники;
- інтернет-ресурси (як джерело інформації).

Особлива увага щодо формування готовності майбутніх учителів до використання педагогічних технологій належить педагогічній практиці. Під час проходження студентами педагогічної практики з метою формування готовності до впровадження педагогічних технологій, можна запропонувати вирішити таке завдання:

- підготувати та провести урок (тема та клас за вибором студента) із використанням педагогічних технологій (проблемне навчання, інтерактивні технології, ігрова технологія навчання). Така робота вимагає від студента чіткого визначення власних дій, пошукова активна діяльність, використання інтернет-ресурсів.

У контексті досліджуваної проблеми, основна мета педагогічної практики – формування професійно значущих якостей майбутнього фахівця та вироблення професійно-педагогічних навичок, які допоможуть використовувати педагогічні технології в освітньому процесі початкової школи, сприятимуть якісному виконанню професійних обов'язків у подальшій діяльності, розвитку дослідницьких умінь та навичок студентів. Педагогічна практика дозволяє реалізувати можливості студентів для подальшого використання педагогічних технологій у професійній діяльності. Під час проходження практики студенти вивчають зміст та можливості застосування педагогічних технологій, опановують прийомами правильного застосування технології з урахування мети

та завдань уроку, визначають перспективи подальшого застосування обраної педагогічної технології.

З метою формування готовності майбутніх учителів до використання педагогічних технологій під час проходження педагогічної практики визначили систему завдань, які сприятимуть підвищенню рівня сформованості:

- 1) змістово-когнітивного компонента (складання планів-конспектів уроків з подальшим їх проведенням з обов'язковим використанням педагогічних технологій);
- 2) операційно-діяльнісного (розробка та презентація власних проєктів, авторських технологій та можливостей їх застосування у нових модернізованих умовах);

Відтак, саме під час педагогічної практики., майбутні учителі набувають досвіду використання педагогічних технологій в освітньому процесі початкової школи.

Таким чином, комплекс форм, методів, засобів, які забезпечують професійну підготовку майбутнього вчителя до використання педагогічних технологій утворюють як традиційні, так і специфічні методи (аналіз, узагальнення, моніторинг), використання яких обумовлено специфікою змісту готовності до розроблення та використання педагогічних технологій.

Висновки до розділу 2

Результати дослідження стану готовності майбутніх учителів початкової школи до використання педагогічних технологій, під час якого було залучено до експерименту студентів спеціальності «Початкова освіта» факультету педагогіки, психології та соціальної роботи Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича дозволили проаналізувати систему

професійної підготовки у розв'язанні завдань підготовки здобувачів освіти до використання педагогічних технологій.

Зокрема, виокремлено критерії формування готовності майбутніх учителів до використання педагогічних технологій з відповідними показниками:

- *мотиваційно-цільовий критерій* (позитивне ставлення до педагогічної діяльності; переконаність у доцільності використання педагогічних технологій в освітньому процесі; спрямованість на активне застосування педагогічних технологій у майбутній професійній діяльності).
- *змістово-когнітивний критерій* (наявність знань про психолого-педагогічні особливості молодшого школяра, що проявляються під час уроку з використанням педагогічних технологій; знання із фахових дисциплін та їх інтерпретації шляхом використання педагогічних технологій, вимог до організації інноваційної діяльності молодших школярів; знання основних закономірностей використання педагогічних технологій в освітньому процесі початкової школи).
- *діяльнісно-творчий* (наявність педагогічно значущих умінь із дисциплін початкової школи щодо організації освітнього процесу (констатувати, проектувати, організовувати тощо) та їх реалізація під час використання педагогічних технологій; здатність майбутніх учителів, на основі здобутих знань, умінь і навичок підбирати та створювати власні авторські педагогічні технології, відповідно до предмету, теми, умов проведення уроку та вікових особливостей учнів; уміння організовувати навчально-пізнавальну діяльність молодших школярів за педагогічною технологією).
- *результативно-корекційний критерій* (здатність до самонавчання та об'єктивної самооцінки своїх можливостей і результатів діяльності; здатність оцінювати технологічні освітні ресурси як власні, так і загальнодоступні; уміння здійснювати самоаналіз використання

педагогічних технологій та уміння відбирати ефективні власні поведінкові стратегії).

На основі виокремлених критеріїв з відповідними показниками нами визначено рівні сформованості готовності майбутніх учителів до використання педагогічних технологій у початковій школі: *інтуїтивний (початковий), репродуктивний (середній), пошуковий (достатній) та творчий (високий)*.

Встановлено, що в умовах закладу вищої освіти професійна підготовка не забезпечує у повній мірі формування необхідних знань, умінь з метою реалізації продуктивної педагогічної діяльності із впровадження педагогічних технологій.

Так, за результатами констатувального експерименту більшість студентів має базові теоретичні знання про зміст та шляхи застосування педагогічних технологій у педагогічній діяльності. Такі результати є свідченням того, що професійно значущі якості майбутніх учителів, необхідні для впровадження педагогічних технологій розвинуті недостатньо.

Професійно значущі якості передбачають визначення на покращення педагогічної діяльності на основі форм, методів, засобів та прийомів організації освітнього процесу.

ВИСНОВКИ

У магістерській роботі проведено теоретичне узагальнення проблеми формування готовності майбутніх учителів до використання педагогічних технологій у професійній діяльності. Для вирішення даної проблеми, нами здійснено теоретичне обґрунтування системи професійної підготовки майбутніх учителів на основі системного, компетентнісного та технологічного підходів. Результати теоретичного пошуку та проведення констатувального експерименту дало можливість зробити такі висновки:

1. Готовність майбутніх учителів до використання педагогічних технологій у початковій школі – це сукупність загальнопедагогічних знань та вмінь; здатність оцінювати власний рівень професійної підготовки та працювати над самовдосконаленням; стійке вмотивоване бажання здійснювати професійну педагогічну діяльність; вміння ефективно використовувати можливості сучасних педагогічних технологій в процесі навчання, виховання та становлення особистості молодшого школяра.

Формування готовності майбутнього учителя початкової школи до використання педагогічних технологій – це комплексний педагогічний процес, основою якого є методика формування професійних знань, умінь, навичок та професійно особистісних якостей майбутнього учителя початкової школи, формування яких відбувається під час навчання у закладі вищої освіти.

У структурі готовності майбутніх вчителів до використання педагогічних технологій в освітньому процесі початкової школи виділено такі компоненти: *когнітивний, мотиваційний, операційно-діяльнісний та рефлексивно-корекційний.*

2. Розкрито методологічні засади побудови системи професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи до використання педагогічних технологій на основі системного, компетентнісного та технологічного підходів. Так, системний підхід дозволяє проаналізувати структуру професійної

підготовки та усвідомлення звязків форм, методів та засобів цієї системи. Компетентнісний підхід – розкриває вимоги до якості результатів професійної підготовки через ключові компетентності, які потрібно сформулювати у майбутніх учителів під час навчання у закладі вищої освіти. Технологічний підхід визначає керованість та узгодженість форм, методів, засобів професійної підготовки майбутніх учителів та дозволяє розробляти технологічні алгоритми до використання педагогічних технологій.

3. Виокремлено критерії формування готовності майбутніх учителів до використання педагогічних технологій з відповідними показниками: *мотиваційно-цільовий критерій* (позитивне ставлення до педагогічної діяльності; переконаність у доцільності використання педагогічних технологій в освітньому процесі; спрямованість на активне застосування педагогічних технологій у майбутній професійній діяльності); *змістово-когнітивний критерій* (наявність знань про психолого-педагогічні особливості молодшого школяра, що проявляються під час уроку з використанням педагогічних технологій; знання із фахових дисциплін та їх інтерпретації шляхом використання педагогічних технологій, вимог до організації інноваційної діяльності молодших школярів; знання основних закономірностей використання педагогічних технологій в освітньому процесі початкової школи); *діяльнісно-творчий* (наявність педагогічно значущих умінь із дисциплін початкової школи щодо організації освітнього процесу (констатувати, проектувати, організовувати тощо) та їх реалізація під час використання педагогічних технологій; здатність майбутніх учителів, на основі здобутих знань, умінь і навичок підбирати та створювати власні авторські педагогічні технології, відповідно до предмету, теми, умов проведення уроку та вікових особливостей учнів; уміння організовувати навчально-пізнавальну діяльність молодших школярів за педагогічною технологією); *результативно-корекційний критерій* (здатність до самонавчання та об'єктивної самооцінки своїх можливостей і результатів

діяльності; здатність оцінювати технологічні освітні ресурси як власні, так і загальнодоступні; уміння здійснювати самоаналіз використання педагогічних технологій та уміння відбирати ефективні власні поведінкові стратегії).

На основі виокремлених критеріїв з відповідними показниками визначено рівні сформованості готовності майбутніх учителів до використання педагогічних технологій у початковій школі: *інтуїтивний (початковий), репродуктивний (середній), пошуковий (достатній) та творчий (високий)*.

4. Доведено, що за результатами констатувального експерименту більшість студентів має базові теоретичні знання про зміст та шляхи застосування педагогічних технологій у педагогічній діяльності. Такі результати є свідченням того, що професійно значущі якості майбутніх учителів, необхідні для впровадження педагогічних технологій розвинуті недостатньо.

5. Проаналізовано форми, методи, засоби готовності майбутніх учителів до використання педагогічних технологій у професійній діяльності на засадах інтеграції системного, компетентнісного та технологічного підходів. Основними у характеристиці методів формування готовності майбутніх учителів до використання педагогічних технологій є творчість навчальної діяльності та самостійність. Провідними формами здійснення освітнього процесу у ЗВО, які сприятимуть формуванню готовності студентів до використання педагогічних технологій виступили лекція, семінар, практичне заняття; методами – аналіз, порівняння, узагальнення передового педагогічного досвіду, підготовка доповідей, проведення диспутів, дискусій, робота в групах, моделювання проблемних педагогічних ситуацій. До засобів готовності майбутніх учителів до використання педагогічних технологій віднесено: наукові видання, посібники; мережа інтернет; педагогічні технології, які широко використовуються в освітній діяльності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Анісімов П. Ф. Управління якістю вищої освіти. Київ : Освіта, 2001. 256 с.
2. Архіпова Т. Л. Вплив нових інформаційних технологій на активізацію навчально-пізнавальної діяльності підлітків. Київ : НПУ ім М.П. Драгоманова. 1999. С. 160-167.
3. Балицька Т. В. Організаційно-педагогічні умови самостійної роботи студентів педагогічних університетів у процесі кредитно-модульного навчання : автореф. дис. ... канд. пед. наук : спец. 13.00.04. Луганськ, 2010. 20 с.
4. Бех І. Д. Особистісно-орієнтований підхід у вихованні. Професійна освіта: педагогіка і психологія : українсько-польський щорічник / за ред. Т. Левовицького та ін. Ченстохова ; Київ, 2000. С. 331–350.
5. Беляєв С. Б. Аналіз і перспективи вибору концептуальних підходів до формування змісту освіти. Педагогічні науки : зб. наук. праць. Херсон, 2016. Вип. LXIX. Том 2. С. 7–12.
6. Беляєв С. Б. Визначення методологічної основи створення системи професійної підготовки до розробки і використання педагогічних технологій. Молодий вчений. 2015. № 2 (17). Ч. IV. С. 15–18.
7. Беляєв С. Б. Засоби діагностики професійної підготовки майбутніх учителів до розробки і використання педагогічних технологій. East European Scientific Journal. Warsaw, Poland, 2019 - #4 (44), 2019 part 5. С. 4-9.
8. Беляєв С. Б. Інтеграція методологічних підходів у системі професійної підготовки до розробки і використання педагогічних технологій. Наукові записки кафедри педагогіки : зб. наук. праць / Харків. нац. ун-т імені В. Н. Каразіна. Харків, 2014. Вип. XXXVII. С. 51–61.
9. Беляєв С. Б. Методи і засоби професійної підготовки до розробки та використання педагогічних технологій. Проблеми інженерно-педагогічної

освіт.: зб. наук. праць. / Укр. інженерно-пед. акад. Харків, 2014. Вип. 45. С. 115–120.

10. Беляєв С. Б. Підготовка студентів до використання проектної технології. Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах : зб. наук. пр. / редкол.: Т. І. Сущенко (голов. ред.) та ін. Запоріжжя, 2009. Вип. 55. С. 31–34.

11. Беляєв С. Б. Професійна підготовка майбутніх учителів до розробки і використання педагогічних технологій : монографія. Харків : Видавець СПД ФО Захаренко В.В., 2019. 410 с.

12. Брюханова Н. О. Системна інтеграція діяльнісного, особистісно орієнтованого і компетентнісного підходів як засіб проектування системи педагогічної підготовки майбутніх інженерів-педагогів. Проблеми інженерно-педагогічної освіти. 2013. № 38-39. С. 36-43.

13. Використання інтерактивних технологій навчання в професійній підготовці майбутніх учителів : монографія / Н. Г. Биліцька та ін. ; Уман. держ. ун-т ім. П. Тичини. Київ : Наук. світ, 2003. 138 с.

14. Вітвицька С. С. Підготовка майбутніх магістрів освіти до самореалізації в інноваційній діяльності засобами інформаційнокомунікаційних технологій. Науковий вісник Кременецького обласного гуманітарно-педагогічного інституту імені Тараса Шевченка. Серія : Педагогіка. Кременець. 2015. Вип. 4. С. 53-63.

15. Гаврищак Г. Р. Компетентність та ключові компетенції викладача ВНЗ. Професійні компетенції та компетентності вчителя : матеріали регіон. наук.-практ. семінару. Тернопіль, 2006. С. 31–33.

16. Галузева Концепція розвитку неперервної педагогічної освіти. URL : http://ru.osvita.ua/legislation/Ser_osv/36816/ (дата звернення : 04.04.2019).

17. Гончаренко С. У. Український педагогічний словник / голов. ред. С. Головка. Київ : Либідь, 1997. 376 с.

18. Гриньова М. В. Педагогічні технології: теорія та практика: Навчально-методичний посібник/ За ред. проф.. М.В.Гриньової. Полтава : АСМІ. 2006.
19. Гусак П. М. Підготовка вчителя : технологічні аспекти : монографія. Луцьк : Вежа, 1999. 278 с.
20. Даниленко Л. І. Педагогічні умови формування готовності вчителя у післядипломній освіті до застосування інноваційних технологій інтерактивного навчання. Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Серія : Педагогіка і психологія. 2015. Вип 44. С. 123-127
21. Державний класифікатор України : Класифікатор професій ДК 003-95. Київ: Держстандарт України, 1995. 207. Державний класифікатор України. Класифікація видів економічної діяльності ДК 009-96. Київ : Держстандарт України, 1996. URL : http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/FIN560.html (дата звернення : 22.05.2019)
22. Державний стандарт початкової освіти : затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 21.01.2018 № 87. URL : <http://dano.dp.ua/attachments/article/303.pdf> (дата звернення : 04.04.2019).
23. Дичківська І. М. Інноваційні педагогічні технології : навч. посібник. Київ : Академвидав, 2004. 352 с.
24. Дичківська І. М. Інноваційні педагогічні технології : навч. посібник. 3-тє видання (виправлене) Київ : Академвидав, 2015. 304 с.
25. Дубасенюк О. А., Семенюк Т. В., Антонова О. Є. Професійна підготовка майбутнього вчителя до педагогічної діяльності : монографія. Житомир : Житомир. держ. пед. ун-т, 2003. 193 с.
26. Жерновникова О. А. Застосування хмарних технологій при підготовці майбутніх учителів математики до проектування навчальної діяльності старшокласників. Таврійський вісник освіти. 2015. №3. С. 98-103.

27. Жерновникова О. А. Психолого-педагогічний аспект реалізації дистанційних технологій у навчальний процес майбутніх учителів математики. Наукові записки Бердянського державного педагогічного університету. Серія : Педагогічні науки. 2017. Вип. 2 С. 219-225.

28. Закон України "Про освіту" : від 05.09.2017 р. № 2145-VIII. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19> (дата звернення : 09.10.2018).

29. Зязюн І. А. Педагогічна майстерність : підручник. Київ : Вища школа., 1987. 347 с. 250.

30. Зязюн І. А. Технологізація освіти як історична неперервність. Неперервна професійна освіта : теорія і практика : зб. наук. праць. Київ, 2001. Вип. 1. С. 73–85.

31. Коваленко О., Брюханова Н., Корольва Н. Вибір технологій навчання як складова педагогічного проектування професійної підготовки компетентнісних інженерів-педагогів. Молодь і ринок, 2018. №5. С.12-20.

32. Коваль Л. В. Професійна підготовка майбутніх учителів початкової школи : технологічна складова : монографія. Донецьк : ЮгоВосток, 2009. 375 с.

33. Коломієць С. В. До питання реформування вищої освіти в умовах інформаційного суспільства. URL : http://uabs.edu.ua/images/stories/docs/K_V_M/Kolomiets_001.pdf (дата звернення : 14.09.2018).

34. Концепція Державної програми розвитку освіти на 2006-2010 роки : схвалено розпорядж. Кабінету Міністрів України від 12 липня 2006 р. N 396-р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/396-2006> (дата звернення : 14.05.2018).

35. Кремень В. Інноваційна людина як мета сучасної освіти. Філософія освіти 2013. № 1. С. 7-22.

36. Кремень В. Інформаційні технології в освіті і формування інформаційного суспільства. Інформатика та інформаційні технології в навчальних закладах. 2006. №. 6. С. 4-8.

37. Лісіна Л. О. Вплив інформатизації освіти на трансформацію технології навчання у вищій школі. Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах : зб. наук. пр.. Запоріжжя. 2016. Вип. 52 (105). С. 128-136.

38. Лісіна Л. О. Діагностика при розробці педагогічних технологій. Вісник Чернігівського національного педагогічного університету. Серія «Педагогічні науки». Чернігів. 2015. Вип. 127. С. 111-114.

39. Лісіна Л. О. Підготовка вчителя в системі післядипломної педагогічної освіти до конструювання навчальних технологій : теоретикометодологічний аспект : монографія. Запоріжжя : ТОВ "Плюс 73", 2001. 472 с.

40. Лісіна Л. О. Теоретичні та методичні засади підготовки вчителів до конструювання навчальних технологій у процесі післядипломної педагогічної освіти : автореф. дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.04. Київ, 2012. 39 с.

41. Малихін О. В. Принципи організації самостійної освітньої діяльності студентів. Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах. 2017. Вип. 53. С. 482-490.

42. Мармаза О. І. Інноваційні підходи до управління навчальним закладом. Харків : Основа, 2004. 240 с. (Серія «Бібліотека журналу «Управління школою». Вип. 11-12 (23-24)).

43. Методичні рекомендації з розроблення складових галузевих стандартів вищої освіти (компетентнісний підхід) / МОН України, Ін-т інновац. технологій і змісту освіти. Київ : 2013. URL : http://sumdu.edu.ua/images/stories/gen_info/structure/methodical/Methodical_references.pdf (дата звернення : 06.12.2018).

44. Моніторинг якості освіти : методи, форми, організаційне забезпечення / уклад. : А. М. Зубко та ін. Херсон : Південноукр. регіон. ін-т післядип. освіти пед. кадрів, 2001. 50 с.

45. Національна стратегія розвитку освіти в Україні на період до 2021 року. URL : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/344/2013> (дата звернення : 04.04.2019).

46. Недодатко Н. Г. Застосування проектної технології в професійнотехнічній освіті при вивченні природничих наук. Наукові записки – Серія Педагогічні науки. Кіровоград : РВВ КДПУ ім. В. Вінниченка. 2005. Частина 1. С. 65-72.

47. Недодатко Н. Г. Дидактична система навчально-дослідних завдань – основний спосіб формування навчально-дослідницьких умінь. Рідна школа. 2002. № 2 (865). С. 42–43.

48. Нечепоренко Л. С. Методологічні засади теорії і практики педагогічної майстерності : монографія. Харків : Вид. центр ХНУ, 2004. 128 с. 388. Немцов В. Д., Довгаль Л. Є. Стратегічний менеджмент. Київ : ТОВ «УВПК ЕксОб», 2001. 560 с.

49. Ничкало Н., Зязюн І., Пуховська Л. Педагогічна майстерність : проблеми, пошуки, перспективи. Київ ; Глухів : РВВ ГДПУ, 2005. 234 с.

50. Нісімчук А. С. Падалка О. С., Шпак О. Т. Сучасні педагогічні технології : навч. посібник. Київ : Просвіта, 2000. 368 с.

51. Нова українська школа. Концептуальні засади реформування середньої школи / упоряд. Л. Гриневич та ін. ; Міністерство освіти і науки. Київ, 2016. URL : <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/media/reforms/ukrainska-shkola-compressed.pdf> (дата звернення : 21.01.2019).

52. Овчарук О. В. Компетентнісний підхід в освіті: загальноєвропейські підходи. Інформаційні технології і засоби навчання. 2009. №5 (13) . URL : <http://www.ime.edu-ua.net/em.html>. (дата звернення : 21.01.2016).

53. Овчарук О. В. Проблеми поширення освітніх інновацій та інноваційних освітніх проектів в Україні. Постметодика. 2013. № 2. С. 2-5.

54. Олійник Т. С. Реалізація компетентнісного підходу в навчальному процесі на перекладацькому відділенні факультету іноземних мов ТНПУ ім. В. Гнатюка. Професійні компетенції та компетентності вчителя : матеріали регіон. наук.-практ. семінару. Тернопіль, 2006. С. 69–71.
55. Освітні технології : навч.-метод. посібник / за заг. ред. О. М. Пехоти. Київ : АСК, 2001. 256 с.
56. Основи педагогіки та психології вищої школи в Україні : навч. посіб. для викладачів і аспірантів вузів / В. М. Галузинський, М. Б. Євтух ; ІСДО, Київ. лінгвіст. ун-т. Київ : ІНТЕЛ, 1995. 168 с.
57. Паламарчук В. Ф. Інновації в сучасній освіті. Завуч. 2006. Випуск 10. С. 1-4. 411.
58. Паламарчук В. Ф. Педагогічна експертиза інновацій в освіті. Післядипломна освіта в Україні. 2004. Випуск 2. С. 88-90.
59. Паламарчук В. Ф. Педагогічні інновації: міфи та реалії. Директор школи, ліцею, гімназії. 2002. Випуск 3. С. 36-40.
60. Паламарчук В. Ф. Першооснови педагогічної інноватики. Київ : Знання України, 2005. Т. 1. 420 с.
61. Паламарчук В. Ф. Тенденції розвитку інноваційних процесів у вищій освіті України у контексті Європейського вибору. Післядипломна освіта в Україні. 2004. Випуск 1. С. 39-43.
62. Педагогіка : підручник для студ. пед. ін-тів/ за ред. М. Д. Ярмаченка. Київ, 1986. 541 с.
63. Педагогічні технології: Теорія та практика: Навчальнометодичний посібник/ За ред. проф. М.В.Гриньової. – Полтава, 2012. - 232 с.
64. Педагогічні технології: теорія та практика: Навчальна програма та методичні рекомендації / За ред. проф. М.В. Гриньової. – Полт. держ. пед. ун-т імені В.Г. Короленка. – Полтава,; 2007. – 232 с..

65. Педагогічні технології у неперервній професійній освіті / за ред. С. О. Сисоєвої. Київ : ВПОЛ, 2001. 502 с.
66. Перспективні освітні технології : наук.-метод. посібник / за ред. Г. С. Сазоненко. Київ : Гопак, 2000. 560 с.
67. Петриченко Л. О. Теоретико-методологічні засади управління якістю освіти у вищому педагогічному навчальному закладі : монографія. Харків : ФОП Андрєєв К.В. 2012. 520 с.
68. Пехота О. М. Індивідуальність учителя: теорія і практика : навчальний посібник. Миколаїв: Іліон, 2011. 272 с.
69. Пехота О. М., Старєва А. М. Особистісно орієнтоване навчання : підготовка вчителя : монографія. 2-е вид., допов. та перероб. Миколаїв : Іліон, 2006. 272 с.
70. Пехота О. М., Серєда І. В. Прасол Н. О. Формування технологічної культури майбутнього викладача : монографія. Миколаїв: Іліон, 2016. 314 с.
71. Полякова Г. А. Вплив освітнього середовища вищого навчального закладу на формування професійної компетентності фахівця. Вища школа. 2010. № 10. С. 78–87.
72. Пометун О. І. Компетентнісний підхід – найважливіший орієнтир розвитку сучасної освіти. Рідна школа. 2005. № 1. С. 65–69.
73. Пономарьова Г. Ф., Бабакіна О. О., Бєляєв С. Б. Нові педагогічні технології : навч.-метод. посіб. / Комунал. закл. «Харків. гуманітар.-пед. акад.» Харків. облради. Харків : СПД-ФО Захаренко В. В., 2013. 282 с.
74. Пономарьова Г. Ф., Бабакіна О. О., Бєляєв С. Б. Нові технології навчання та виховання. Опорний конспект лекцій. Харків, 2012. 128 с.
75. Савченко О. Я. Системний підхід до модернізації змісту загальної середньої освіти. Рідна школа. 2010. № 1–2. С. 3–7.
76. Савченко О. Я. Ключові компетентності – інноваційний результат шкільної освіти. Рідна школа. 2011. № 8–9. С. 4–8.

77. Танько Т. П. Розвиток творчого потенціалу педагога в умовах модернізації системи післядипломної педагогічної освіти. Витоки педагогічної майстерності. Серія Педагогічні науки. Полтавський державний педагогічний університет імені В.Г. Короленка. Випуск 6. 2009. С. 146-149.

78. Теорія і практика оптимізації структури педагогічної системи : навч. посіб. / Г. Ф. Пономарьова, О. О. Бабакіна, С. Б. Беляєв та ін. Харків, 2014.

79. Тернавська Т. А. Формування пізнавальної діяльності студентів вищих навчальних закладів у процесі вивчення психолого-педагогічних дисциплін : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.09. Кіровоград, 2009. 20 с.

80. Федотова Т. В. Специфіка структури професіограми вчителя початкових класів. Психологія і соціологія 2. Педагогічна психологія. URL: http://www.rusnauka.com/22_PNR_2011/Psihologia/8_90900.doc.htm (дата звернення : 07.07.2018).

81. Фіцула М. М. Педагогіка : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. освіти. Київ : Академія, 2000. 544 с.

82. Химинець В. В. Інноваційна діяльність. Освіта Закарпаття. 2008. № 8. С. 5-11.

83. Химинець В. В. Компетентнісний підхід до професійного розвитку вчителя. Закарпатський інститут післядипломної педагогічної освіти : сайт. URL : <http://zakinpro.org.ua/2010-01-18-13-44-15/233-2010-0825-07-10-49> (дата звернення : 07.07.2018).

84. Химинець В. В. Компетентнісний підхід до професійного розвитку вчителя. Психолого-педагогічні засади профільного навчання та профорієнтаційної роботи: досвід, проблеми, перспективи. Донецьк. 2010. Т.1. С. 22-30.

85. Чайка В. М. Дидактико-технологічні знання і вміння в системі підготовки вчителя до здійснення саморегуляції педагогічної діяльності. URL : <http://studentam.net.ua/content/view/7710/97/> (дата звернення : 14.10.2018).

86. Чумак О. В. Парадигма освіти XXI століття : інноваційні аспекти. URL : http://virtkafedra.ucoz.ua/el_gurnal/pages/vyp7/konfl/Chumak.pdf (дата звернення : 14.10.2018).

87. Шахов В. Базова педагогічна освіта майбутнього вчителя: загальнопедагогічний аспект. Вінниця : Едельвейс, 2007. 383 с.

88. Штефан Л. В. Гуманістичний підхід як методологічне підґрунтя формування моделі сучасного фахівця як інноваційної особистості. Проблеми інженерно-педагогічної освіти. 2014. Вип. 45. URL : <http://library.uipa.edu.ua/images/data/zbirnik/problemu45/7.pdf> (дата звернення : 14.10.2018).

89. Штефан Л. В. Інноваційні процеси як основа формування інноваційних вищих навчальних закладів. Проблеми інженерно-педагогічної освіти. 2010. Вип. 26-27. С 105-111.

91. Штефан Л. В. Траєкторія формування інноваційної компетентності сучасного педагога. Проблеми інженерно-педагогічної освіти. 2015. Вип. 48-49. URL : <http://library.uipa.edu.ua/images/data/zbirnik/48-49/54.pdf> (дата звернення : 14.10.2018).

ДОДАТКИ

Додаток А

Тестові завдання для перевірки знань студентів з тем:

«Суть та ознаки педагогічної технології», «Етапи розвитку педагогічних технологій»

Інструкція. Тестові завдання спрямовані на виявлення знань студентів про сутність сучасних освітніх технологій, а також передбачають контроль знань фактологічного матеріалу та умінь орієнтуватись у провідних педагогічних технологіях, розуміти їх сутність, загальні засади організації, умови ефективного функціонування. Тест містить 30 тестових завдань з варіантами відповідей. Із наведених варіантів необхідно вибрати одну правильну відповідь і позначити її поставивши поряд з порядковим номером тесту відповідний варіант відповіді, який ви вважаєте правильним. Наприклад: 1. – а Варіант 1.

1. Провідними чинниками, що обумовлюють необхідність розвитку освітніх технологій є:

- а) економічні та соціальні;
- б) наукові та соціальні;
- в) політичні та соціальні.

2. Стратегією формування у сучасній педагогічній теорії та практиці є:

- а) тенденція до педагогічного втручання ззовні у процес формування системи цінностей, поглядів, способів діяльності школяра;
- б) тенденція створення умов для самостійної навчально-пізнавальної діяльності, заснованої на принципах самопланування, самокерування, самооцінки;
- в) тенденція організації міжособистісних стосунків між учителем та учнем з метою всебічного розвитку особистісного потенціалу школяра.

3. Стратегією розвитку у сучасній педагогічній науці та практиці є:

- а) тенденція до педагогічного втручання ззовні у процес формування системи цінностей, поглядів, способів діяльності школяра;
- б) тенденція створення умов для самостійної навчально-пізнавальної діяльності, заснованої на принципах самопланування, самокерування, самооцінки;
- в) тенденція організації міжособистісних стосунків між учителем та учнем з метою всебічного розвитку особистісного потенціалу школяра.

4. Особистісно орієнтовані освітні технології відповідають:

- а) стратегії формування;
- б) стратегії розвитку;
- в) варіант
- а) і б).

5. Історично технологічний підхід в освіті виник як відповідь на існуючу потребу:

- а) поліпшення ефективності процесу навчання;
- б) підняття інформаційного рівня навчання;
- в) використання придатних технічних засобів з числа новітніх засобів масової комунікації.

6. Сучасний етап розвитку технологічного підходу в освіті характеризується:

- а) пошуком шляхів індивідуалізації та персоніфікації навчання;
- б) пошуком шляхів підвищення інформаційного рівня навчання;
- в) пошуком шляхів підвищення ефективності процесу навчання.

7. Провідною тенденцією розвитку освітніх технологій на сучасному етапі є:

- а) використання системного аналізу до організації процесу навчання з урахуванням критерію оптимальності;
- б) використання особистісного підходу під час організації різних форм взаємодії учителя з учнем у процесі навчання;

в) використання історичних традицій та класичних прикладів ефективної організації процесу навчання.

8. Педагогічна технологія, як окрема галузь педагогічної науки, досліджує:

- а) можливості використання технічних засобів навчання у процесі організації ефективної взаємодії учасників навчального спілкування;
- б) цілісний навчальний процес, розглядаючи його як систему;
- в) позиції учасників процесу навчання й можливі наслідки міжособистісного спілкування.

9. Провідними ознаками технологічного підходу є:

- а) орієнтація на чітко визначені цілі навчання; корекція процесу навчання на основі оперативного зворотного зв'язку;
- б) врахування індивідуальних особливостей та здібностей учнів; слідування класичним традиціям особистісно орієнтованого навчання;
- в) постійне підвищення інформаційного рівня у процесі навчання; інтенсивне застосування технічних засобів навчання.

10. Історично у межах технологічного підходу виділяються дві галузі: "технологія навчального процесу", що вивчає педагогічні ідеї, та "використання у процесі навчання технічних засобів". На сучасному етапі провідними є:

- а) педагогічні ідеї організації процесу навчання;
- б) ідеї застосування технічних засобів навчання;
- в) узгодження названих двох галузей.

11. Основними структурними елементами педагогічної системи є:

- а) учні, цілі виховання, зміст виховання і навчання, дидактичні процеси, вчителі або ТЗН, організаційні форми;
- б) абітурієнти, соціальне замовлення, принципи та методи навчання і виховання, організаційні форми, вчителі та ТЗН;

в) учні, цілі освіти, зміст навчання та виховання, педагогічні технології, вчителі, матеріально-технічне забезпечення процесу навчання, провідні педагогічні ідеї.

12. Структуру педагогічної задачі складають:

- а) загальні принципи реалізації системного підходу, соціально обумовлені цілі освітньої підготовки, учні;
- б) учні, цілі виховання і навчання, зміст виховання і навчання;
- в) учні, вчителі або ТЗН, організаційні форми навчання.

13. Структуру технології навчання складають:

- а) дидактичні процеси, учні, вчителі або ТЗН;
- б) дидактичні процеси, цілі навчання та виховання, організаційні форми навчання;
- в) дидактичні процеси, вчителі або ТЗН, організаційні форми навчання.

14. Реалізація принципу цілісності під час розробки педагогічної технології передбачає:

- а) неприпустимість внесення змін у будь-який елемент дидактичної системи;
- б) неприпустимість функціонування елементів педагогічної системи без їхнього постійного оновлення;
- в) неприпустимість внесення змін в один із елементів без відповідної перебудови інших.

15. Принцип діагностичної цілеспрямованості вимагає:

- а) діагностики "зони ближнього розвитку учня"; б) чіткого визначення реально досяжної мети;
- в) прогнозування можливих змін у характері соціального замовлення суспільства до системи освіти.

16. Реалізація принципу завершеності вимагає:

- а) забезпечення високого коефіцієнту засвоєння знань;
- б) логічної завершеності теоретичного обґрунтування взаємодії окремих елементів педагогічної системи;

в) гармонійного поєднання теоретичних підходів організації процесу навчання і використання ТЗН.

17. Принцип інтенсивності побудування освітнього процесу вимагає від педагогічної технології:

- а) збільшення кількості ТЗН у навчанні;
- б) збільшення кількості учасників процесу навчання;
- в) прискорення розв'язання освітніх задач.

18. Принцип відповідності вимагає:

- а) добирання методів навчання та виховання відповідно освітнім цілям та іншим умовам (індивідуальним особливостям учнів тощо);
- б) добирання педагогічних технологій відповідно індивідуальним та віковим особливостям учнів;
- в) добирання змісту освіти відповідно суспільним вимогам якості випускників навчального закладу.

19. Принцип природовідповідності вимагає:

- а) побудування процесу навчання відповідно природнім механізмам сприйняття та засвоєння знань учнем;
- б) побудування процесу навчання у природних умовах;
- в) побудування процесу навчання відповідно до природних (синтетичних) етапів розвитку особистості на основі знань валеології, теорії управління процесом навчання.

20. До принципів педагогічної технології належать:

- а) загальновідомі дидактичні та виховні принципи;
- б) цілісності, завершеності, природовідповідності, діагностичної цілеспрямованості;
- в) варіант А і Б.

21. Предметом вивчення педагогічної технології є:

- а) принципи побудування освітніх технологій;

- б) теоретичні засади педагогічних технологій;
- в) навчально-виховний процес у сучасній школі.

22. Основними категоріями освітньої технології є:

- а) навчальна ситуація, метод навчання, форма організації навчання;
- б) навчання, виховання, освіта, розвиток особистості;
- в) принципи навчання та виховання, методи навчання та виховання, форми ефективної взаємодії учасників процесу навчання.

23. У разі, коли педагогічна технологія є продуктом системи освіти іншої країни, впровадження її у національну систему освіти слід здійснювати шляхом:

- а) механічного перенесення;
- б) перенесення з урахуванням рекомендацій спеціалістів, які працювали з нею у рамках систем освіти інших країн;
- в) перенесення з додатковим опрацюванням з огляду на національні культурні традиції, накопичений науковий досвід та ін.

24. Завдання педагогічної технології визначаються:

- а) зовні у вигляді завдань, що представлені у законах України "Про освіту", "Про загальну середню освіту", "Про вищу освіту";
- б) у межах педагогічної технології, як самостійної науки;
- в) у межах педагогічної технології з урахуванням завдань, визначених у законах України "Про освіту", "Про загальну середню освіту", "Про вищу освіту".

25. Діагностичний характер визначення мети дидактичної технології обумовлений:

- а) орієнтацією педагогічної технології на чітко визначений результат;
- б) необхідністю діагностувати ефективність педагогічної технології;
- в) наявністю стартової діагностики ЗУН.

26. Мета вважається визначеною діагностично, якщо;

- а) існує зразок, за яким виконується певна послідовність дій, як наслідок, отримується приблизний очікуваний результат;
- б) існує впевненість у позитивних результатах впровадження педагогічної технології;
- в) існує чітке визначення риси чи якості особистості, яке можна виокремити від інших якостей і об'єктивно оцінити.

27. Глобальному діагностичному визначенню мети притаманне:

- а) побудова моделі особистості випускника на основі соціального замовлення;
- б) визначення загальної мети функціонування усіх закладів освіти;
- в) визначення глобальної життєвої мети кожного учасника процесу навчання.

28. На етапному рівні діагностичного визначення мети відбувається:

- а) конкретизація глобальної мети за етапами підготовки;
- б) поетапне формування глобальної мети під час вивчення окремих дисциплін;
- в) формування цілей вивчення окремих дисциплін.

29. Оперативному рівню формування діагностично визначеної мети притаманне:

- а) визначення мети процесу навчання освітнього закладу;
- б) визначення мети вивчення окремих дисциплін;
- в) визначення комплексу якостей учня, які слід розвивати у першу чергу.

30. Чи існує зв'язок між глобальним, етапним, оперативними рівнями визначення мети:

- а) так;
- б) ні;

Додаток Б

Завдання на виявлення сформованості умінь розробляти фрагменти уроків за вимогами окремої педагогічної технології

1. Розробіть фрагмент уроку з математики за принципами розвивального навчання.
2. Розробіть фрагмент уроку з української мови за принципами розвивального навчання.
3. Розробіть фрагмент уроку з природознавства за принципами розвивального навчання.
4. Розробіть завдання з природознавства за вимогами проектної технології.
5. Розробіть завдання за вимогами проектної технології з образотворчого мистецтва.
6. Розробіть фрагмент уроку з математики за технологією групової навчальної діяльності.
7. Розробіть фрагмент уроку з української мови за технологією групової навчальної діяльності.
8. Розробіть фрагмент уроку з природознавства за технологією групової навчальної діяльності.
9. Розробіть фрагмент уроку з природознавства за технологією групової навчальної діяльності.
10. Розробіть тематику дослідницьких проектів для учнів початкової школи з освітньої галузі «Природознавство» за проектною технологією.
11. Розробіть тематику дослідницьких проектів для учнів початкової школи з освітньої галузі «Мистецтво» за проектною технологією.
12. Розробіть тематику творчих проектів для учнів початкової школи за проектною технологією.

13. Розробіть тематику інформаційних проектів для учнів початкової школи за проектною технологією.

14. Розробіть тематику ігрових проектів для учнів початкової школи за проектною технологією.

15. Розробіть тематику навчальних досліджень учнів початкової школи з галузі знань «Природознавство».

16. Розробіть тематику дидактичних ігор до галузі знань «Суспільствознавство» за ігровими технологіями.

17. Розробіть тематику творчих проектів для учнів початкової школи за проектною технологією.

18. Розкрийте зміст діяльності вчителя за проектною технологією на прикладі дослідницького проекту у початковій школі.

19. Розробіть тематику дидактичних ігор до галузі знань «Природознавство» за ігровими технологіями

Додаток В

Питання анкети на виявлення прагнення оновлювати методичний комплекс прийомів використання педагогічних технологій

1. Як Ви оцінюєте власну професійну підготовку з позиції готовності до впровадження нових педагогічних технологій

- а) на достатньому рівні;
- б) у майбутньому вона потребуватиме оновлення теоретичної і практичної підготовки;
- в) вважаю необхідним подальше продовження навчання.

2. Які періодичні педагогічні видання Ви можете рекомендувати для підвищення якості професійної підготовки з використанням педагогічних технологій?

3. За якими ключовими словами Ви здійснюєте пошук нових педагогічних підходів до викладання навчальних предметів з використанням педагогічних технологій?

4. Що спонукає Вас до пошуку нових педагогічних технологій?

- а) можливість оновлювати методичний інструментарій новими ефективними педагогічними технологіями;
- б) зміни у вимогах до якості організації освітнього процесу
- в) необхідність підвищення кваліфікації

5. За яких умов нова педагогічна технологія має впроваджуватись в освітній процес?

- а) за умов наявності в неї «інноваційного потенціалу»;
- б) новизна є достатньою умовою для інноваційної діяльності;
- в) за вимогами нормативних документів, що регламентують організацію освітнього процесу.

6. Як Ви реагуєте на виявлену під час оцінювання результатів власної діяльності недостатню якість виконання поставлених завдань?

- а) відсутність досвіду пояснює можливі недоліки у виконанні професійних функцій та завдань;
- б) звертаюсь по допомогу досвідчених фахівців;
- в) шукаю допущені під час планування ті організації освітнього процесу помилки.

7. Як Ви оцінюєте власний методичний комплекс прийомів упровадження педагогічних технологій в освітньому процесі?

- а) вважаю необхідним розширення його новими методичними прийомами відповідно до потенційно доступних для впровадження технологій;
- б) вважаю його достатнім, але припускаю можливість розширення у разі виникнення потреби під час виконання професійних обов'язків;
- в) вважаємо його достатнім для успішного виконання професійних обов'язків.

8. Які можливі недоліки у своїй фаховій підготовці Ви можете визначити.

- а) недостатній досвід практичного впровадження педагогічних технологій;
- б) передбачаю можливість виявлення недоліків під час безпосередньої діяльності за фахом;
- в) відчуваю впевненість у знаннях та професійних уміннях.

За кожную відповідь

- а нараховується 2 бали (також для питання 2 анкети у разі кількох періодичних видань включно із Internet-джерелами);
- варіант б оцінювався в 1 бал (для питання 2 анкети відповідь обмежувалась 1 джерелом за профілем викладання навчального предмета);
- за варіант в нараховували 0 балів (для питання 2 анкети за умов незнання назв періодичних видань чи неправильної відповіді).

Додаток Д

Практичні завдання з дисципліни «Педагогічні технології у початковій школі»

1. Розкрийте потенційні можливості технології групової навчальної діяльності щодо розвитку в учнів комунікативних умінь й формування прийомів самоорганізації ділової співпраці. Відповідь обґрунтуйте на прикладі розробленого фрагменту уроку для учнів молодшого шкільного віку, які ще не володіють прийомами ділової співпраці.

2. Обґрунтуйте вимоги щодо використання дидактичних ігор у початкових класах з метою формування учнівського колективу. На прикладі розробленого уроку (з будь-якого предмета) розкрийте алгоритм проведення дидактичної гри.

3. Обґрунтуйте педагогічні умови використання на уроці навчально-творчих завдань (технологія формування творчої особистості) з метою формування естетичних смаків. Розробіть навчально-творче завдання та опишіть алгоритм його реалізації.

4. Обґрунтуйте доцільність використання проектної технології виходячи з її переваг у порівнянні із традиційною організацією навчальної діяльності учнів у розвитку пізнавальної самостійності. Відповідь проілюструйте на прикладі даного проекту з будь-якої дисципліни.

5. Визначте переваги групової навчальної діяльності у порівнянні із фронтальною та індивідуальною формами. Відповідь проілюструйте прикладом розробки фрагменту уроку з використанням групової форми організації навчання з метою розвитку лідерських якостей учнів.

6. На прикладі розробленого фрагменту уроку за принципами розвивального навчання доведіть можливості даної технології забезпечувати реалізацію учня як суб'єкта процесу навчання

Додаток Ж

Теми для виконання індивідуальних навчально-дослідницьких завдань з дисципліни «Педагогічні технології у початковій школі»

1. Визначте шляхи реалізації особистісно-орієнтованої технології співробітництва Ш. Амонашвілі в освітньому процесу закладу середньої освіти.
2. Розробіть завдання за вимогами нових інформаційних технологій для вивчення окремого предмету в загальноосвітній школі.
3. Обґрунтуйте можливості впровадження технології розвивального навчання у сучасній початковій на уроках української мови.
4. Розробіть шляхи впровадження технології розвивального навчання на уроках математики.
5. Розробіть шляхи впровадження технології розвивального навчання на уроках природознавства.
6. Розробіть шляхи впровадження технології розвивального навчання на уроках фізики.
7. Розробіть шляхи впровадження технології розвивального навчання на уроках іноземної мови.
8. Обґрунтуйте шляхи реалізації технології формування творчої особистості в сучасній школі.
9. Розробіть алгоритм упровадження технології навчання як дослідження на уроках з природознавства.
10. Розробіть алгоритм упровадження технології навчання як дослідження на уроках фізики.
11. Розробіть алгоритм упровадження технології навчання як дослідження на уроках хімії.
12. Розробіть алгоритм упровадження ігрових технологій на уроках математики в сучасній школі.

13. Розробіть алгоритм упровадження ігрових технологій на уроках природознавства у початковій школі.

14. Розробіть алгоритм використання ігрових технологій у виховному процесі початкової школи.

15. Розробіть алгоритм упровадження ігрових технологій на уроках фізичної культури.

16. Розробіть алгоритм використання ігрових технологій в організації позакласної виховної роботи.

17. Розробіть алгоритм упровадження проектної технології на уроках природознавства в початковій школі.

18. Розробіть алгоритм упровадження проектної технології на уроках образотворчого мистецтва у початковій школі.

19. Розробіть алгоритм упровадження проектної технології на уроках історії.

20. Розробіть алгоритм упровадження технології організації групової навчальної діяльності на уроках з української мови та літератури.

21. Розробіть алгоритм упровадження технології організації групової навчальної діяльності на уроках математики.

22. Розробіть алгоритм упровадження використання технології організації групової навчальної діяльності на уроках природознавства.

23. Розробіть алгоритм упровадження технології формування позитивного ставлення до школи у молодших школярів (В.А.Сухомлинський, Ш.Амонашвілі).